

20

26.

Dissertatio Politica
DE
PEREGRINATIONE
GERMANICI CAESARIS.

De qua
DEO BENE IVVANTE
In incluta Argentoratensi Academia,
PERILLVSTRIS AC GENEROSISSIMVS
DOMINVS

FRANCISCVS DOMINVS

à WELTZ, L. BARO in Eberstein/

publice ac SOLENNITER respondebit,

PRÆSIDE

mc

IOHAN. HENRICO BOECLERO

Hist. Prof. Ordinario, & Colleg. Phil. h. c.

Decano,

Mens. Iun. d. VIII.

ARGENTORATI,

Typis BERNEGGERIANIS,

M. DC. LIV.

85

I.
D. B. I.

DE PEREGRINATIONE GERMANICI CÆSARIS,

Peregrinatio Germanici describitur: incusatur, ac defenditur: in exemplum partitè proponitur.

Peregrinatio Germanici Cæsaris, à Tacito præsertim diligentius descripta, exemplum nobile præbet Principibus Juuentutis, siue Illustribus hominibus, quorum studia & mores, ipsa nascendi conditione, & fortunæ eminentioris gradu ad Rempublicam pertinent: ut peregre non sine consilio exeant, non sine profectu redeant. Ad horum proposita, prout quisque de cæteris ingenio, cœntu, officio propius admouetur: ita vberius parciusue, felicius aut difficilius, tanti decoris laudem participat.

II. Dicuntur Principes & qui rerum summam tenent, tum quoque peregrinari, quando eos negotia imperii; à Regia sua euocant: vel ad propiora, sicut Tiberii *suburbana peregrinatio* Historico memoratur; vel ad longinquiora, sicut Augustus, *provincias* etiam remotiores, belli conficiendi, rerumque ordinandarum causâ, *sapius adiisse* memoratur. Magistratum etiam, & Legatorum, quique aliis nominibus reipublicæ administrandæ adhibentur, susceptam in longinqua ex mandato processionem, tali appellatione designari videas. In quo ipso genere Germanici Cæsaris iter collocan-

A dum

Tac. 2.
4. 43.

42.
dunt fuerit. Cum enim Tiberius Cæsar suæ legionibus abstrahere fortissimum iuuenem destinasset, non ingratum ei accidit, quod res in Oriente turbata, speciosam titulum præbuerunt, apud Senatum disserendi: *non posse motum Orientem nisi Germanici sapientia componi: nam suam aetatem vergere, Drusi nondum satis adoluisse.* Quo factum est, ut decreto patrum permitterentur Germanico provincia, quæ mari diuiduntur, maiusque imperium quoquo adisset, quam his qui sorte aut missu Principis obtinerent. Ita ex peregrinatione Germanica, in peregrinationem aliam specie honoris dimittitur, nouisque provinciis, quantum ad secretas Tiberii artes attinet, ideo imponitur, ut nouis inuolueretur casibus. Sicut ergo antea maximis nomine publico præfuit exercitibus: ita nunc extraordinario & amplissimo cum imperio in transmarinas provincias contendit.

III. Sed non hoc est præcipue, quod huic dissertationi præscripsimus. Præterquam enim, quod Reipublicæ negotiis, quam debebat & poterat, operam dedit, etiam rebus raritate, aut vetustate notabilibus visendis animum intendit, singularique studio, quæ visum pulcra, quæ cognitum digna celebrarentur, perscrutatus est. Igitur tum in cetero itinere, ac itineris diverticulis, tribuit ei Tacitus, *cupidinem veteres locos* 1. A. 54. *& fama celebrates noscendi*; tum in Aegyptum quoque profectum memorat, *cognoscenda antiquitatis.* Hæc est Peregrinatio, ut sic dicam, in Peregrinatione illa publica; hoc studium; cuius artes & consilia in exemplum ire cupimus. Si modo audemus laudare, quod non vno nomine reprehendi posse videtur.

4. 8.
IV. Jam enim audio quosdam in Germanicum torquere, quod de Alexandro Curtius in re simili usurpauit. *Cupido, inquit, hand iniusta quidem, ceterum intempestiva inceserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuisere. Memnonis Tirhoni que celebrata regia, cognoscenda vetustatis audum trahebat pars extra terminos Solis, sed imminens bellum,*

CUIUS

3.

*cuius multo maior supererat moles, otiosa peregrinationi tempora
exemerat.* Pacem prouinciis reddere actuari, lociorum defi-
deria audire, magistratuum mores emendare, reique Roma-
næ decus ac securitatem diurnis nocturnisque curis firmare;
hæc præcepta Germanico erant. illud etiam vetitum, & arca-
nis dominationis legibus aduersum: sepositos Aegypti reces-
sus irrumpere. Inculcauit eam profectionem, non immerito,
Axiæ; acerrimè increpuit Princeps: neque Historicus, vtut
Germanico valde æquus, potuit excusare. Fatetur enim, fa-
mem in Aegypto exortam & curam prouinciæ, obtentui
sumtam. 1. A. 59.
& 60.

V. Non efficiunt hæc tamen, ut nihil pro Germanico
dici queat. cuius institutum, cum Alexandri exemplo, præter
nobilitatem indolis & amorem scientiæ, nihil commune ha-
bet. Rex, qui Orientis imperium pridem animo hauserat, ni-
hilque minus in eare, quam moram hæctenus pati potuerat,
non iniuria suis ipse propositis disconuenire visus est, quando
instantioribus curis, nunc quidem sic speciosum otium, vt
postea luxuriam præuertit. At publicis Germanici curis, nul-
lum ex peregrinatione impedimentum obiectum esse, *cuncta*
socialia prospere composita, quod Tacinus memorat, satis testan-
tur. Curt. 5. 7.
1. A. 57.
Honestæ oratione vteretur, qui grauissimis laboribus
pulcerriam leuamentum decorè interpositum affirmaret:
sed in exemplo Germanici, id quod minimum est, diceret. ad-
eonihi publicè otiosum in hoc ipso otio, si appellare ita pla-
cet, fuit. Quoquo venit, suæ Reipublicæ auctoritatem se-
cum fauorabili spectaculo circumtulit: Romani reueren-
tiam imperii insinuauit animis, commendauit populis: tan-
quam si à Romano cœlo salutaris genius, ad refouendos be-
neficio, gratia, virtute, amicos subiectosque, nec minus ad
pelliciendos iisdem artibus inimicos, descendisset. Quid?
quod ipsa cognitio, & exploratio rerum, vel ad naturæ opes,
vel ad ciuilis vitæ artes pertinentium, Regiarum & Principa-
lium curarum siue pars, siue adiumentum est: adcoque Rei-
publicæ

A 2

4

publicæ administratores vel maxime decet. Laudat eo nomine, doctissimus *Strabo* ex Aegyptiis Regibus Sesostrin, atque Ptolemæos, præcipue Philadelphum, *τὴν εὐσεβείαν*, cognitionis rerum apprime studiosos; alios autem, contentione huius exempli arguit, ut bonis inuestigandæ naturæ & antiquitatis occasionibus instrumentisque segniter vsos, ac in eorum philosophiâ; cuius amorem præ se ferebant, memores. Quantum ad Tiberii reprehensionem attinet, quin ab inimico & suspicaci animo profecta sit, nemini dubium esse potest. Itaque *Suetonius* inter specimina eius malignitatis, *in Tib. 52.* qua Germanico obrectauit, hoc ipsum retulit. At enim vetabantur, ut ante dictum est, viri illustres, Aegyptum, nisi permissu Principis, ingredi. Certe: sed cum Germanico omnes transmarinæ prouinciæ mandarentur, Aegyptus non excepta est. Prudentiæ igitur forte in hac re, non fidei ac obsequii, limites, si quid deerratum est, non satis caute cussodierit Germanicus: quod infensi Parrui criminationes præuidere ac vitare neglexisset.

VI. Nobis interea honorificum erit, *in* comitatu Herois Peregrinatoris conspici, eius obseruatione & disciplina erudiri, moribus informari, auspicio ad interiora cognitionis & sapientiæ penetralia adhiberi. Quod si enim Poëtæ, ut est *lib. 1.* apud *Strabonem*, Heroum illos faciunt prudentissimos, qui multas regiones; multas gentes peragrarunt: quanto peritiori nos poterimus duce gloriari, quem non ex fabulosis libris ac temporibus, velut ex infernis vmbris excitatum; sed ex media celeberrimæ ævi populique luce exsplendescentem, Heroica vltro virtus fortuneque demonstrauit?

VII. Solent autem Veteres tum Græci tum Latini scriptores, plerumque omnem peregrinatoris occupationem, satis communi ac peruagata *Cognitionis* appellatione concludere. Cuius ut hoc loco singularis ac propria vis intelligatur, opere pretium fuerit, ad singulas negotii partes animum attendere; atque non quidem emendicatis à schola formulis

aulis, sed accommodata ad quotidianam vitæ consuetudinem sententia, talis cognitionis in Germanico **STUDIUM**, **ARGUMENTUM**, **FRUCTUM** commentari.

STUDIUM COGNOSCENDI,

*In Peregrinatore, quali ingenio suscitari,
quali disciplina informari gaudeat, quibusdam
presentioris documentis speciminibus ostenditur.*

VIII. *Eximium ergo hoc cognoscendi studium, quo Peregrinatoris idonei animus teneri solet, postquam se excellentis naturæ beneficio suscitauerit, non potest, quin exquisita quadam disciplina erudiri, & ad sui fiduciam propositi flagrantissime cupiat confirmari. Hoc voluit, cum ingenium Germanico Tranquillus tribuit, utroque eloquentiæ doctrinæ, Calig. 3. genere excellens. Cum enim ingeniorum alia, vni vti sapientiæ, ita civilis vitæ parti studeant: alia, vti quidque de ceteris afinitate coniunctius est, complecti cupiant: non nisi primæ fortis indolem, ad omnia respicere, omnibus sufficere, comperimus. Nouerat Germanicus, & sæpe legerat, illam veluti æsseram sapientiæ ad domum Augustam pertinentis.*

*Tu regere imperio populos Romane memento
(Hæ tibi crunt artes) pacisq. imponere morem:
Parcere subiectis & debellare superbos.*

Virg. 6.
Æn.

Neque tamen eo minus, vt orator, poëta, indagator naturæ præstantissimus haberetur, meruit. Nasonis illa, non studium laudatoris, sed fidem historię exprimiunt:

*Nam modo bella geris, numeris modo bella coerces:
Quodq. aliis opus est, hoc tibi lusus erit.*

Ovid. 4. de
Ponto. 8.
adde 1.
Fast.

Amplissimam scilicet ingenii & expeditam facultatem, discendaratio bene composita ita dispensabat, vt quantum sapientiæ vniuersa præsidia, quantum apertis eius ornamentis, quan-

tum arcanis adminiculis deberetur, prudens æstimatio pensaret; eo successu, quem iterum Poëta explicat :

Sic tibi nec docti desunt, nec Principis artes :

Mist sed est animo cum Ioue Musa tuo.

Quæ res eo plus admirationis habet, quo minus otii, illustrissimo luveni, inter perpetua bella & gravissimas occupationes educto, contingerat.

IX. Ab hac gravis constantisque ingenii altitudine, plurimum abest illud hominum genus, quos naturalis mobilitas, quasi ad omnigenam sciendi lubidinem, inquietis stimulis follicitat: domesticorum incuriosos, externis inhiantes; nihil diu, omnia obiter agentes; nullo delectu, nulla contentione rerum assuetos: ingenium in oculis, animum in lingua, virtutem in vultu gestitantes; opinionem pro disciplinâ profectumque amplexos. In his, quod inane est ineptumque, modo clare apparet, modo peritia inspicientis opus habet, ut curiosi moris genius, à sollerte cognoscendi studio, dignoscatur. Sicut genuini gemmarum nitores, ab adulterinæ lucis fallacia, si præsertim ab arte aliquid præsidii mutuetur, non nisi artifices discernunt. Habet autem, omnis morum notatio, diversas in eodem genere formas: modoque non vno ad vnius nominis mensuram terminatur. Cuius rei documentum tota passim dissertatio dabit. nunc enim in grege curiosorum variè distincto, satis habebimus communem noram indicasse, quam *Theophrastus* in tali homine expressit: *Solet*, inquit, *Charast. viam præire, quam ignoret ipse; cuius quidem exitum mox inveni-*
Eth. rei re nequeat. plane quasi ut Vates cecinisset, de plerisque curiosis *deuplas* potius quam studiosis Peregrinatoribus, post itinera multa & impendia, nulla consilii melioris arte administrata, omnibus consulere, omnibus viam monstrare, cum sibi semitam non sapiant, cupientibus. Sed nobis aduersus importunam horum auctoritatem, potentior auctor Germanicus Cæsar obigit.

Ille

X. Ille enim non ingenio tantum & varia scientia, sed moribus insuper ac erudita virtute instructissimus, quid ubique cognita pulchrum, quid æmulata decorum, quos in usus, quam per artem valeret, neutiquam ignorare poterat. In cuius exempli honorem, interrogare hic peritos velim: an fieri omnino possit, ut ex peregrinatione, earum sibi quisquam rerum cognitionem penitorem promittat, quas antea (siue de sciendis, siue de imitandis loquamur) prorsus ignorauerat, aut vix obiter cogitauerat? Potestne, inquam, fieri, ut, qui mathematica non attingit, aliquod operæ pretium faciat, ex consuetudine nobilis cuiusdam mathematici: ut, si quis in Italia incidisset in Galilæum de Galilæis, & Kircherum; in Gallia in Mersennum & Gassendum? Quid enim profecisti, si vidisti? & quid sciscitareris, aut vltro oblatum caperes de rebus, quarum inscientia laboras? Artem certe nemo nisi artificii reuelat, vel artis amatori. Sed amorem artis, citra peritiam aliquam artis, nemini contingere aiunt, qui accurate loquuntur. Quid tibi, cum præstantissimis palatiis, cum simulacris, imaginibus, signis, tabulis, si architecturæ, plasticæ, statuariæ, picturæ imperitus es? An sufficit dicere, hoc loco, hac die, hanc imaginem, hoc opus vidi? Si enim pergat aliquis percontari: quid eximium sit in eo, quod videris? respondebis forte: eos, qui artem intelligunt, in hanc, aut istam sententiam pronuntiasse. Hic, non cuius promptum est quidvis credere. Si præsertim recordemur: excellentissimæ artis opera, Peregrinatoribus plerumque rudium hominum ministerio demonstrari; aut, ubi idoneus interpret obigit, non nisi erudite interrogantibus explicari.

XI. Viderit aliquis illustre, quod Mantuæ olim monstrabatur, certamen artis antiquæ & novæ: cum Michael Angelus Bonarora è Lunensi marmore Cupidinem dormientem tanto sculpsit artificio, ut nihil ad perfectionem addi posse videretur, quamdiu non comparabatur cum exemplo vetustissimi operis, quod exprimendum sibi magnus artifex desumsc-

sumserat; & hoc ordine ostendi voluerat, vt inde luculentum argumento constaret, quantum hodierna ætas, etiam in exactissimo profectu, antiquitati concederet. Scilicet, huius argumenti consequentiam, vt nunc ita cum scholis loquamur, parum intellexerit, qui neque artem, neque artificem noscere, ac discernere didicerit. Magna mihi copia est memorandi, quotiens contentui & irrisui fuerint, quotiens occasione & disciplina cognoscendi res raras exciderint, quorum profani per imperitiam oculi animique, ab illis quasi mysteriis arcendi putabantur.

XII. Id si in operibus manu factis, & artificum laboribus vsuuenire solet: quid existimandum est accidere in rebus ab exteriori spectaculo remotis, & ad ciuilem prudentiam pertinentibus. Scilicet tu mihi statum reipublicæ condices, tu mores gentium iudicabis, tu arcanas consiliorum regulas penetrabis, nisi attuleris animum talis studii tractatu non vulgari subactum atq; præparatum? Sicut enim res exiguas, ipsasque quasi atomos corporum, ex quibus omnia coalescere multi crediderunt, visu non discreueris, nisi adhibito microscopio aliquo (cuius concinnandi rationem Cornelio Drebellio debemus) figura, color, omniisque species, ex illa subtilitatis caligine, in plenam conspectus humani lucem educatur: ita subtilissimum reipublicæ contextum, & celantia suos nexus vincula, & inuoluta tot artificiosis tenebris mysteria, qui citra faciem politici intellectus, introspecti posse autumat, is eadem opera sine pennis volare instituat, opinor. Iam alienos mores arbitrari, qui suos non composuit, qui vitæ totius modum ignorat, non video equidem, quomodo possit. Veniat ad elegantes & politiori consuetudine fuetos homines, Peregrinator incultus, abnormis, ad exemplum vel Gnathonis vel Thraſonis vel Aeschini in comædia, factus: periisse sibi omnem virtutis exercendæ, omnem humani moris vsurpandi occasionem dolebunt, donec inauspicatos eiusmodi aduentores amoliti fuerint.

XIII. Erunt forte, qui duas nobis hæc annotantibus res
 opponi debere existiment. Primum enim, ob hoc peregrina-
 tiones suscipi dicent, vt mores emolliantur, vt artes discan-
 tur: iniqua igitur lege à profecturo postulari, quæ in reducem
 conuenire demum videantur. Deinde nemini tale orium
 ante peregrinationem contingere conquerentur, quod disci-
 plinæ tam diffusa, præparationi tam accuratæ sufficiat. At
 vero, da mihi animum, non præterpropter vitam, sed in ipsa
 vita versari cupidum, suæ originis memorem, honesti alicuius
 propositi amore stimulatam: & ego monstrabo tibi, quan-
 tum sit vestigal in parsimonia temporis, quantum habeat ho-
 die disciplinæ vita Academica, sit tanquam in Academiâ viua-
 tur. Non potuerunt hoc vnquam capere,

Horat. Ep.
 1, 2.

Quis pulcrum fuit in medios dormire dies,
 ac cetera facere, quæ Poëta commemorat. Sed si eiusdem
 consilio, tam inertis ac turpis otii

fomenta relinquere posses,

l. 3.

Quo te cælestis sapientia duceret, ires.
 & iam inter commilitones, læto celeusmate, in solennem tes-
 seram valeret, quod sequitur:

*Hoc opus, hoc studium parui properemus & ampli,
 Si patria volumus, si nobis viuere cari.*

De cetero, multum temporis suæ peregrinationi decernat ne-
 cesse est, qui in loca peregrina omne profectus sui rudimen-
 tum seu tyrocinium differt: neque peregrinari, ad exempla
 quæ proposuimus, videbitur. Cumque in heroico Germa-
 nici ingenio, plurimas omnino dotes artesque, quibus itinera
 sua moderatus est, reperiamus: non debemus, nisi perfectum
 specimen commendare, studio peregrinandi incensis. Patet
 obseruatio Peregrinatoris per immensam rerum varietatem,
 sicut postea dicitur. itaque instructu indigere amplissimo,
 abunde intelligitur. Siue autem plus ex tali profectu, siue mi-
 nus tuis propositis, fatis, temporibus destinaueris: nihil soli ti,

B

nihil

nihil perfecti in spe habebis, nisi ad rem tantam præuia te cognitio, quam signaui, præparauerit.

XIV. Qui ergo hanc plane omitunt, non merentur in illustri cum Germanico peregrinantium coetu locum adipisci: conspectiore etiam ob id inertia notabiles, quod hodie, peragrato totiens orbe, descriptisque ac depictis, quæ vspiam eximia, nemini subsidiorum ac instrumentorum copia deesse potest. Mirari utique satis nequeas, si peregrinationibus inhient, qui ne vulgaris quidem ac tralatitii consilii disciplinâ muniuntur. Quis enim nescit illa in omnibus libellis, in omnium ciuiliū hominum præceptis obuia: Peregrinatori ad discendam prius linguam eius gentis, in qua vtiliter velit versari; cognoscendam historiam cum Geographia & Genealogiis; legendos, qui de statu reipublicæ habentur, commentarios: ne, de quærendis, si pote, comitibus ducibusque itinerum expertis vsuque eruditis, aliquid dicam. Actum ageret, puto, qui ad ista etiam in vulgus notissima Peregrinatores cohortari institueret. Inesse tamen in his aliqua non æque vulgaris aut in obuio posita, opportunum fuerit, si hoc loco ostendatur.

XV. Incipimus de *Historia* gentium præcognoscendâ. nam circa linguæ studium planiora sunt pleraque, quam vt annotatione nostra opus habeant. *Historia* igitur, vel *locæ* describit; vel *familias* recenset; vel *mores & reipublicam* interpretatur; vel *tempora & fortunam*, rerum gestarum serie consignat; vel *memorabilia alia* exhibet. Nihil ex his prætermiserit, qui studiis Peregrinatoris munia meditatur. Quamuis autem non desint scriptores, qui coniunctim omnia pollicentur; sicut in contexta & pragmatica gentis cuiusque historia, & nonnullis Itinerum commentariis videre licet: supina tamen negligentia fuerit, ignorare, quæ de singulis partibus seorsum tradita sunt. In *Geographicis* certe, sine vsu Globi & Tabularum, nihil satis clare apparebit. Sed tractari volunt

volunt Tabulæ, mathematicâ intelligentiâ. cuius etiam illud præmium feres, vt discernere possis, eiusdem regionis varias descriptiones. Non enim suffecerit, *Atlantis* illius humeris, cui hodie terrarum orbis onus imposuerunt, secure considerare. cum plurimæ Tabulæ aliunde requirendæ sint, in quibus Geographia illa publicis voluminibus celebrata, emendatur ac suppletur. Ita, ex *Hydrographia Furnerii* alicuius, facile erit animaduertere, quid priorum curis ætas iunior adstruxerit: ex laudatissimis magni illius *Fabricii Peiresci* pro instauranda & perficienda Geographia conatibus, à *Petro Gassendo* descriptis, pronum erit iudicare, quid in longitudine, quid in latitudine locorum accurate ratiocinanda, inuenienda & designanda deficiat.

XVI. In hydrographicis chartis, siue eas intueamur, quæ *Speculi Nautici seu maritimi* nomine veniunt, siue alias; est cur mireris sepe & deprædices diligentiam. At vbi in itineribus maritimis, *manuscriptos Nautarum commentarios*, quibus itinera singula accuratissima sollicitudine minutatim consignant, inspexeris: exemplum capere licebit, quantum de rebus eiusmodi, peregrinantium obseruationi relictum sit. Id quod, extra nauigationem quoque procedet, si quis in gentibus maritimis agens, celebrioribus nauarchis se familiarius adiungat, *eorumq. diaria*, præsertim si loca rariora adierunt, aut noui aliquid detexerunt, prece aut pretio (nam & id factum nouimus ab iis qui hæc studia curiosius amant) impetrare satagat. Quin enim semper aliquid reperturus sit, quod in hydrographia typis descripta, aut etiam in tot Nauigationum editis commentariis frustra quærat, non est dubitationi locus.

XVII. Nescio an mores sæculi pati queant, si de veteri & Nova Geographia vtilissime coniungenda, mentionem inferam. In quo genere, post *Ortelii conatus Geographicos in Veteri orbe* nuper iterum editos, & cum ceteris hodiernum schema referentibus conferendos, *Brietii Parallela Geographica*, rem alias non ita facilem, quantum fas est, in expedito ponent.

Nam, vt ad *Strabones*, *Ptolemaos*, *Dionysios*, *Arrianos*, itemque *Melas*, *Plinius*, *Solinus*, aliosque, hodie Peregrinatorem ablegemus, quam non sit consultum, omnes vident. Illud potius haud raro miratus sum, quod relictis *Pauli Merula nobilissimis descriptionibus Hispania, Gallia, Italia* (nam cetera, quæ destinauerat, opera, acerba tanti viri mors intercept) quævis potius *Itineraria*, vt vocant, plerique eligunt. Καὶ γὰρ εἰ μὴ δυνατόν, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοιαύτην ἀπαντᾷ ἀκριβῆς, διὰ τὸ εἶναι πολιτικώτερον, τό τε ἐπὶ τοῦτο ἐφ' ὅσον καὶ τῷ πολιτικῷ παρakoλῶθῆναι δυνατόν; προσήκοι ἀν' εἰκότως. Si enim feri nequit, ut accuratam per omnia huius argumenti cognitionem indispensariis; eò quod latius per civilis vitæ disciplinam diffunditur; eatenus tamen prodire conuenit, quatenus capere potest, qui reipublicæ administrationi debitus aut deditus est. Ad quam *Strabonis* regulam eximie conuenire videatur, quod de *Merula* scriptis dixi. nec enim valde diffusa sunt; & antiqua recentibus copulant, & Geographiam multa historiarum luce illustant. Homini- bus planè illiteratis, aut perpetua Bacchanalia viuenti- bus, nihil hic scribimus. At, si mediocriter literatus, neque nullo ingenio præditus, vnicum mensem in Italia peregrinari voluerit, antequam in Italiam pedem intulerit, non *Merula* modo, sed *Philippi Cluuerii Italiam*, cum *præcipuis Itinerariis*, quæ vocantur, & *summario Italica historie*, familiariter cognoscere, atque ex iis, libellum apodemicum & memorialem sibi conficere poterit. Idem de reliquis populis ac regionibus sentire fas est.

XVIII. In ipsis porro *Itinerariis*, quæ non Geographiam modo, sed multa de rebus scitu dignis plerumque pollicentur, caute versandum est. Inferunt se illis libris, fauores & odia, & præconcepæ domi de peregrinis populis rebusque opiniones. Hinc est, quod res Germanicas, Galli & Itali, vix vnquam ad liquidum intuentur aut describunt: obuerfante eorum oculis animisque tanquam nube elati illius fastidii,

quo

quo omnem Septentrionem contemnunt. Ex aduerso, Germani, nimia exterarum rerum admiratione, in maius aliquando augment, quorum splendor oculos non satis preparados perstrinxit. Frequentissima labe, à festinabunda indagatione, & fortuitis indigenarum assuefactionibus, in libros peregrinantium immigrat. Versatur in manibus hominum *Iter Germanicum*, *Danielis Eremitæ Itali*, quod in legatione Ducis Florentini ad plerasque Aulas Germaniæ, anno huius sæculi nono consecit. In hoc nihil sibi aliud videtur habuisse propositum, quam ut vitia aularum censorio supercilio exagitaret; quæ autem alia cognitionem ac æstimationem merebantur, aut suo pretio celebrari debebant, alto silentio inuolueret: siue affectus domo allatus ei pro colorato vitro fuit, per quod nullius rei verus color conspici poterat; siue introspectam quoque præstantiam dissimulare, artificii nescio cuius pars visa est. Si enim dicas, pleraque cum cetera neglexisse, id quoque quo pertineat, non eget demonstratione. Generosius quidem animo afficiebatur *Illustrissimus Dux Rohanus*, cum *Iter* suum describeret: sed quin & ipse non semel deceptus sit, quin affectui aliquando obtemperauerit; exactiorisque inquisitionis vel cura; vel, quod maluit credere, occasione ac otio caruerit, nemo negabit opinor, ex iis, qui intelligunt quæ legunt. De illis nihil attinet dicere; qui *Itineraria* sua fabulis, superstitione, ambitione philosophandi corruperunt. Quod in itineribus præcipue, quæ à paucis & raro suscipiuntur, fieri amat.

XIX. Sed hoc ipsum scilicet, non parum excitabit indusstriam Peregrinatoris, si quæ legerit antea, in re præsentī examinare, quidque veri aut falsi habeant, experiri, & præsertim omīssa supplere contendat. Id enim non circa *Itineraria* modo, sed circa *Descriptiones peculiare Status & reipublicæ* faciendum esse, ratio & experientia dicat. Circumferuntur in hoc argumenti genere; *Boteri Politia Regia*, *Philippi Honorii Thesaurus*, *Casparii Ens Relationes*, *Gothfridi Archontologia*.

Cosmica, & Respublica ab Elzeniriis edita. Verum, qui Reipublicæ alicuius interiorem sibi notitiam comparare cupit, quantis opus habeat subsidiis, postea suo loco indicabitur. nunc satis erit monuisse, de crebris & multiplicibus mutationibus, quas tempus & fortuna in ciuitatis statum inferunt, eiusque adeo descriptionem nunquam diu vno eodemque sinunt pretio æstimari.

XX. *Familiarum* cognitionem, pauciores appetunt, iidemque Prudentiores. Nam cæteri non intelligunt, quantum Peregrinatoris interfit, vel ad pericula quædam declinanda, vel ad subsidia comparanda, in numerato habere nobiles familias, earumque prærogatiuas. Ac in Principum quidem familiis, etiam si sequestrentur adulatorum inuenta & eruditorum quorundam ineptiæ, later arcanus ciuilis in orbe commercii contextus: qui inter discordes animos & dissociabilia studia, incrementumque quotidie percundi perdendique lubricinam, suis quibusdam vinculis, ex diuinæ decreto prouidentia, quantum vltima ferre possunt tempora, aduersus omnimodam dissolutionem valebit, opinor, atque perennabit. Iraque nec diuelli potest, si quis seria Peregrinationis subsidia circumspiciat, ista cognitio. siue *Henninges* aliquis per *Theatri Genealogici* scenas nos circumducat; siue *Albizi* *Stemmata Europæorum Principum* compendiario conspectu exhibeat. Nam Genealogica scripta, singulis familiis & nationibus destinata, tum quoad Principes, tum quoad Nobilitatem ceteram, Bibliothecam pæne queunt facere; & in ipsa Peregrinatione rectius tanquam in patria sua quaeruntur noscunturque. id quod ne tum quidem satis feliciter tractabitur, nisi quæ in literas relata sunt, cum hominum peritorum commentariis ineditis & narrationibus conferantur; & aliena, id est, imperitiæ temporum, schemati domuum, artificio gentilitio debita, à veritate genuinâ, secernantur. Editum est, ut vno sed illustri exemplo res declaretur, *Theatrum Nobilitatis Suecane*: quo

quo exteri securius vtuntur. At in Succia, multi auctoris errores annotati comperiuntur, multa deliquia. cuius rei fidem abunde mihi fecerunt, inspecti non sine admiratione commentarii *Illustriſſima Matrone Catharina Boor*; quos grande illud ſui ſexus ornamentum, & nobilitatis Succicæ gemmatanto ſtudio, diligentia, diſpoſitione ſua manu exarauit, & quantum ad inſignia attinet, depinxit, vt comparatum his laboribus *Theatrum*, quod dixi, vel defectu notiæ plenioris, vel tractationis ſecuritate, plane vileſcat. Itaque ſpero futurum, vt à popularibus & propinquis exoretur Generoſiſſima Domina, ne ſuam, ne patriæ nobilitatis gloriam, publicæ orbis notiæ diu ſubſtractam velit.

XXI. *Antiquitates, & memorabilia cetera*, ſicut hodie, in cultioribus Europæ regnis prouinciisq;e, multa induſtria & copia publicari nouimus; ita non poſſit non negligens videri Peregrinator, qui talium monumentorum inqueſtitionem, ante iter ſuſceptum; atque vbi ad manum non poſſunt ſtatim præſto eſſe, in ipſo itinere; omittat. Quanto feliciori cognitione oculis præſentia ſubiiciet, illa antiquitatis & artis miracula; qui (vt iterum exemplis vtamur) in *Galeria Iuſtiniana*, in *Galeriana Richeliana*, præcognouerit typis æneis ita repræſentata; vt & ante ſpectaculum, diſciplinam præbeant, & poſtea, memoriæ inferuiant? Quæ Romæ ſpectatu digna ſint, indicabunt tibi varii typi, varii libri, *Romam Antiquam*, *Romam Hodiernam*, *Romam Subterrancam*, *Iacobi Lauri*, *Bosſii*, aliorumque induſtria exhibentes. Idem in aliis prouinciis, Urbibuſq;e nobilioribus factitatum conſtat. Quibus monumentis, tanquam indice Peregrinator ſerius vtetur: ad exemplum *Peireſkii*; de cuius peregrinatione *Gaſſendus* reſert: quod plurima, quæ inter legendum auctores adnotauerat, in commentarios relata circumgeſtauerit. Sicut & deferre ſolitus erat ſelecta quadam numiſmata, quæ conferret cum ſtatuis, explorans cuiusq; ætatem & agnoſcens plerumque manum: cum ea foret ſol-

lib. I. de
vita Peir.

leria

lertia, ut momento discerneret, quid reuera, quidque ex sola imitatione foret antiquum.

XXII. De annalibus cuiusque gentis ante Peregrinationem legendis, obuia sunt eruditorum virorum monita; versanturque in omnium manibus scriptorum indices, & consignati in hos vsus tituli. Prope est, ut miserum dicam Peregrinatorem, certe operi suscepto imparer; qui de vsu historiarum & lectione tum demum admonendus est: cum tota quodammodo Peregrinatio, disciplina historica sit; quæ & noua cottidie cognitione animum imbuat, & res ante cognitæ, altius insigat. Quam in rem, ap-
 4. 1630. positæad Baronem Stupechium Polonum in Gallia tum Peregrinantem; *Hugo Grotius epistola nondum edita scribit: Et sane quum ad Ligerim accessisses, committendum Tibi non fuit, quin una conspiceres tractum illum pulcherrimum & vber Gallia, ripam dico vtramque Ligeris, quæ à Blesâ ad Andes extenditur. Narratio tua meam mihi adolescentiam in memoriam renouauit. Nam & ego, quum essem in florido ætatis vere, vidi summa cum voluptate & inuiam illam arcem Ambaxiam; in qua Ludonicus XI suimet captiuus fuit;*

& quod bis sena turre superbit opus.

Cum veroper se dulce est, hac præsertim anni tempestate, mutare cælum, & vario rerum conspectu frui; tum veroris ipsas gestas altius insigit animo; locorum consideratio: quippe cum & illum, quæ arte traditur, memoriam ex positu atque ordine locorum, natam primum, veteres tradiderint.

XXIII. Sed fortassè vetera hæc sunt, Germanico scilicet aliquo digna; ab hodiernis vero meritis longius remota. in epist. ad
 Steinberg. in quos nimis quadrat *Ioannis Caseli querela; Peregrinationem tribus potissimum rebus inutilem vanaque fieri; cum & nimis lucentes sunt, qui peregrinantur: & literarum præsidio carent; & scopum sibi certum non proposuerunt.* Contra hos mores, quid possumus facere rectius, quam vetustatem laudare? in
 qua

qua non legimus, nobiles adolescentes, nisi in contubernio & comitatu magnorum Ducum atque Legatorum, peregre profectos, ut sub illis quasi magistris militiam, ac civilem prudentiam condiscerent. Quid enim sibi relictus in re tanti momenti proficiat, qui ex indole ætatis, non vane notatur Poëtæ,

*cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus promissor, prodigus æris,*

Horat. in
arte poet.

Sublimis, cupidusq; & amata relinquare permix?

Non ignoramus, in ætate adolescentiori etiam aliquando fulgere eximiam virtutis indolem: sed rationis exempli ista laus est. Itaque ceteriora præsidia à literis peti debebant; illis nimirum, quæ ad virtutem ac prudentiam duces sunt & magistræ. Sine virtutis enim ac prudentiæ auspicio, Peregrinationem omnem non inutilem modo sed periculosam esse, anti-
quitas

*utile proposuit nobis exemplar vlyssæ
qui demitor Troia, multorum PROUIDUS Urbes
& mores hominum inspexit.*

Horat. ep.
1, 2.

Quis & qualis, prouidus ille Vlysses? Talis omnino, in quem conueniant illa eiusdem Poëtæ:

*qui didicit, patria quid debeat, & quid amicis,
quos amore parens, quo frater amandus, & hospes,
quod sit conscripti, quod iudicis officium, quæ
partes in bellum missi ducis:*

art. Poët.

dis-similimus denique sociis suis, qui in eadem peregrinatione, cum animum bonis artibus non induissent, euentu non eodem vti sunt.

Sirenum voces, & Circes pocula nostri,

Quæ si cum SOCIIS STULTIS CUPIDUSQUE ep. 1, 2.

Sub domina meretrice fuisset turpis & excors; (bibisset,

Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.

Vlysses enim, à patria; socii, à bona mente peregrinabantur. Ille, finem animo certum suæque virtute & sapientia dignum
C decli-

destinauerat: Hi sine proposito, sine consilio, vt alienæ peregrinationis additamenta ferebantur; venti mutabilis spolia, & inanes fortunæ ludentis pilæ, quatenus ductoris ope non seruarentur, futuri.

XXIV. Hodie ipsa multitudo peregrinantium, argumentum est peregrinationis non bene institutæ. Curritur ad Academias promiscuo cœtus, & in studia mittitur confusanea peregrinatorum turba: in qua sunt homines, nullo ingenio, nulla virtutis indole à vulgi fœce redempti: hi literatorum tandem nomina, munia, præmia inuadunt, exemplo publice noxio. Sed de ista Peregrinatione Academica hodierni moris, alius fuerit forte querendus dicendi locus. Nisi quod vel hinc intelligi potest, quid ab altera illa, quæ ad exteros instituitur, peregrinatione expectandum sit. Si enim Academia, quæ omnem peregrinaturæ disciplinam debebant conciliare, profanos non excludunt: mirari nemo potest, quod tota videmus agmina inde in exterorum terras, non aliter tanquam in officinas licentiæ, luxus, voluptatum, deliciarum temere discurrere. Quibus cum serius nullus scopus sit positus, frustra de studiis ad scopum ducentibus sermonem feceris.

XXV. Neque de iis nunc etiam disceamus, qui scopum sibi sane, sed simplicem, & vnius studii cognitione terminandum proposuerunt. Vt, si quis, Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ cognoscendæ causâ, extra Germaniam proficiat. In quo genere quæstionum, ante omnia constituendum foret, quantis domi præfidiis abundemus: vt deinde procedat dubitatio, quid foris querendum, an & quibus periculis impensisue redimendum: itemque, vtrum huius quidem studii sectatores plus emolumentum, alia tractantes, minus auxilii sperare possint. Qua occasione, obiter & aliud agendo, iis, qui sermones nobiscum conferre volent, considerandum proponimus: *Annon Medicina deditus, plures & maiores ceteris, quos signauimus, peregrinandi extra Germaniam causas habeat?*

habeat? Interim satis meminimus, de Illustrum personarum peregrinatione susceptam esse tractationem : in quibus cognoscendi studium ample patet, & per omnia civilis vitæ præsidia ac ornamenta se porrigit. Igitur iam ante dictum est, plurimarum artium scientiam, quanta maioribus intento contingere potest, optandam esse. Inprimis autem *civilem prudentiam*, aureum illum ramum putamus, cuius ope non inferiorum regna, quæ Poëta finxerunt, peragrate, sed totius mundanæ civitatis spatia, tuto, feliciter, utiliter conficere fas sit.

XXVI. Ceterum, dum civilis prudentiæ studium peregrinatio tantopere commendamus, vñitata omnibus, paucissimis intellecta voce utimur; totamque vitæ publicæ priuatimque regendæ ac ornandæ disciplinam eo sensu complectimur, quo *Tacitus* noster dixit: Hanc esse, *quæ honesta ab deterioribus, utilia ab noxiis discerneret*: Nam quod interdum *Politice* munus, solius utilitatis & consilii tractatu definitur, ad vocabuli distinctionem pertinet, quo adstrictius nonnulli utuntur. Cum autem nihil vile videri debeat, nisi quod honestum est: omnisque deliberandi ratio, ab eo, quod iustum, æquum, licitum esse constat, tanquam à capite repetenda sit: satis apparet, insolubili nexu, honestorum scientiam cohærere illis, quæ docent, quid ex vñu sit facere. Misera enim fuerit prudentia, opinor, quæ dubitet, rectene fiant, quæcunque publice aut priuatim agenda veniunt. Adest æterni iuris regula, in ipso iure naturæ promulgata, & post corruptionis primæuæ depriuationem, in morali lege, reperita: adsunt nobilissimæ amplissimæque huius iuris explicationes, & ad singularia applicationes, literis *Socraticis* traditæ: adsunt, quæ ex immotis istis principiis, euidenter ac necessario consequuntur, decreta & præcepta: in quibus eruendis aut vsurpandis, si qui non recte versantur (quod discretu facile est, si ad immotam & irrefragabilem, quam dixi, regulam, singulorum philosophia exigatur) non debet propterea conuittiis, tanquam cœno, con-

4. A. 33.

comm. in
pol. Arist.
lib. 4. c. 15.

spurcari & turbari. ipse vnicus fons omnium legum ciuiliū, quas nonnulli, vt solum canonem adhiberi oportere, opinantur. Queritur vir citra controuersiam doctissimus *Michael Piccartus. quod Bodinus Politicam & architectonicam scientiam de gradu & dignitate sua deiecerit, dum ad ius Romanum Gallicumque solum hanc doctrinam restrinxit.* Cuius generis errores Bodino, homini ingeniosissimo, sed confusioris eruditio- nis, fere sollennes sunt: neque immerito, doctorum virorum disputationibus conuelluntur. at disputare cum iis, qui tam horribiliter eruditi sunt, vt reuera nesciant, quid prudentia, aut quid ciuilis prudentia sit, quam infanda probrorum scditate interim commaculatum eunt, nemo viros cordatos, nemo me iusserit. Rogandus potius est Deus, vt tandem intra suam pelliculam quiescere, nec ceteros homines pro fungis habere, doceat illos, qui aliis laboribus, nec immerito, intenti, hæc studia vix perfunctorie, ac confusim, adeoque peruersè attaminarunt potius, quam tractarunt. Proxina Principibus & Rebus publicis cura erit, ne in Academiis, vbi non hoc aut illud genus sed vniuersitas studiorum quæritur, vilius scientiæ amatoribus liceat, alias disciplinas opprimere, aut sub nescio quibus titulis in puluerem scholasticum quasi defodere, quo minus earum salubritas in communis patriæ vsus queat emanare.

XXVII. Loquimur hætenus de iis studiis, quæ Peregrinatoris animum in cognitione proposita, non vno adiumenti genere, moderari ac instruere possunt. Cur ergo *Theologiam* distulimus nominare? cuius ope nisi fulciatur vbique & confirmetur ciuilis quoque prudentia, ad vsus destinatos, haud perinde valebit; sicut sæpe Politices studiosos monui, & exemplis illustribus, puto, examatissimomihi studiorum genere docui, Non est quidem ab omnibus expectandum, aut postulandum, vt Theologiâ accuratius ita nominari solitâ, anteperegrinationem penitus imbuantur. id enim eorum esse, dicent r

dicent, qui sacris literis omnem vitam, omnem operam dicare constituerunt; sibi autem sufficere, doctrinæ Christianæ purioris, per capita summam traditæ cognitionem. Hic interrogandi sunt, quid *cognitionis* vocabulo intelligant? Nimis enim, proh dolor! negligenter in religionis disciplina plerique versantur: adeo in sacris literis intelligendis hebetes, adeo in momentis & vinculis doctrinæ Christianæ conferendis & asserendis rudes, ut quavis aura peregrina afflantē, huc illuc fluctuent, suæque inscitiae poenas dent, non sibi modo, sed sæculo fatales. cum interim causari nequeant, occasionem sibi defuisse, ad firmandum solidiori religionis intellectu animum, aduersus Peregrinationum hodiernarum pericula. Et hac quidem sanctissima officii necessitudine omnes obstringi constat. De cetero, quanta est, quæ in Academiis ultro offertur disciplina, ut ex magni alicuius Theologi ore, aliquid interioris Theologiæ in controuersis religionis quæstionibus, etiam ii non difficulter queant haurire, qui totos se his studiis dare nequeunt? Ducebat huc ipsa Pietas, virtutum omnium anima & moderatrix: quæ nisi Peregrinatoris consilia ordinet, studia erudiat, mores componat, iam perierit nobis, quicquid bonæ spei, aut disciplinæ, de Peregrinatione ordinanda animo concepimus.

XXVIII. Satis enim, ut arbitror, ex iis, quæ subinde inspersa sunt, iudicari poterit; quicquid de ingenio & disciplina Peregrinatoris disputatum est, eo pertinere, ut à generosa virtutis indole, omnia cognoscendi auspicia, & proficiendi præsidia reperantur. Sicut autem ethnicis familiare est, Religionem aliis virtutibus, ut partem contribuere; ita nos omnes virtutes reliquas, Religionis partes constituimus, eaque nominata nunc complectimur: exemplo sanctioris philosophiæ, quam in diuino Mose *Eusebius* commendat. Quem si magis explicare sensum debeamus dicere, summa
disputationis nostræ huc redibit: *Fas esse, ut Peregrinator illu-*

*Preparat.
Euang. lib.
8. cap. 8.*

lustris, demisso gratoque animo, coram Deo reputet, quod ingenium, in quos usus, à Divina benignitate acceperit; eidemque supplicet, ne industriam aut occasionem excolendi naturam deficere patiatur. Et quoniam, tum ante Peregrinationem, tum in Peregrinatione, disciplina multiplex, conuersatio anceps, finis ubique idem proponitur; cottidie in consilium & auxilium vocare conueneris supremum Numen: cuius vnus ope, nobile cognoscendi studium selecto pabulo alatur, inoffensa consuetudine augeatur, & in reipublica vsus ac decus, plenoprofectu exuberet.

XXIX. Superuacaneum pæne fuerit, singillatim hic tanquam in limine considerare, ordinaria illa huius studii instrumenta: *Notitiam, Iudicium, Memoriam.* Rectius enim in ipso opere animaduertis, ac in Peregrinationis tractatu; quantum possit, *conuersandi cupiditas, percontandi sedulitas, examinandi sollertia, comparandi, meditandi, commentandique assiduitas;* quæque huius generis alia curiosum Peregrinatore*m* iuuant ac decet. Vnum addam monitum: *ne memoria quantumuis felici fidat Peregrinator, nisi maximam sui laboris partem velit perdere.* Sicut igitur ante diximus, *libellum conficiendum esse, in quo cognoscenda & inquirenda circumferantur;* ita in diario altero, *cognita, visa, audita, quanta fieri potest sollicitudine consignentur oportet.* Vtriusque diligentia *Peireskii* ille specimen dabit, quem perfectum Peregrinatoris exemplar supra coepimus laudare. Is scilicet *Itinerarium*

Gassendi. suo sibi Marte appararat, statueratque non sic ex urbe in urbem
 m. vii. Petr. recta pergere; quin, si hinc inde aliqua notatu digna memorarentur,
 lib. 1. diuertere illuc pro libitu posset. Hinc sese nunquam in extraneorum comitatum sponte adhibuit; & ubi se alii ipsi adiunxerunt, urbana quæquam excusatione se inunctionem breui faciendam præuenit. Quæ autem viderat, studiosissime in tabulas memoriales retulit. Sic inscriptionum etiam omnium (vt iterum verbis Gassendi) quæ sapere antiquitatem, habere voluit apographa. Rursus codices mss. seu Vaticanos, seu Farnesianos,

wos, seu alios, non quantum quidem libuit, sed quantum tamen tunc, enoluit: & quotquot inter ceteros maxime rari visi sunt, adnotavit in tabulis. Sic adnotavit etiam vasa, pondera, mensuras, calaturas, numismata, simulacra, imagines, & quicquid demum notatu dignum occurrit, in Metallothecis, iconothecis, in promptuariis, Musæis, Xystis, Pergulisque variis. Cui fini, cum delineationes rerum memorabilium habere vellet, deduxit pictores, qui non modo statuas, intemerataque alia opera, sed truncos etiam & ruinas ædificiorum veterum, quæ occurrerent, adumbrarent. Atque ita faciendum fuit, per omne cognitionis Peregrinatori propositæ argumentum: de quo nunc aliquid annotandum est.

COGNITIONIS *Peregrinatori propositæ*
ARGUMENTVM *per partes nobiliores*
expenditur: præmissaque Germanici historia huc pertinente, ad usum familiarem ac interiorem quadam observationis & meditationis representatione attemperatur.

XXX. Sicut autem cognoscendi studium, in Germanico summum fuisse instructissimumque, partim ex historia scimus, partim ex tot artibus ac virtutibus, quibus adornatus fuit, tum ex ingenio aulæ temporisque, accuratissima agendi discendique consuetudine singulariter præcellentis, haud difficile colligimus: ita præsentior nobis disciplina in ipso peregrinationis negotio, & cognitionis intentionis opere, per omne amplissimi argumenti genus, panditur. Agite enim, sequamur Heroem nostrum, Româ in Illyrium tendentem; inde Tac. 2. A. viso in Dalmatia fratre Druso, per mare Hadriaticum & mox Ionium, in Achaiam peruentum. Hinc Athenas, deinde Eubæam 56.

petitur.

petiit: è qua tramisit Lesbum. tum extrema Asia Perinthumque ac Byzantium Thracias urbes; mox Propontidis angustias, & os Ponticum intravit. in regressu sacra Samothracum visere nissus, cum alio depulsus esset, quaque oblata erant, lustrasset (hic enim deficit historia Taciti, inepte & frustra negante ac emendante Ludovico Aureliano) relegit Asiam, appulitque Colophona. Postea Rhodum itum est. Mox ad Armenios reipublica negotia Germanicum vocarunt. Sequitur Aegyptiacum iter: vnderemeans in Syriam, Antiochia morbo implicitus Heros longiore vita dignissimus suum diem obiit.

2. A. 59.
60. 61. 69
72.

XXXI. Nec insuaue, nec intempestivum esset, totius itineris huius scriam animaduertendo prosequi, & quæ tum temporis singulis in locis cognitione digna celebrabantur, annotando repetere. Neque enim dubitandum est, quin omnia diligentissime perscrutatus sit Germanicus, quæ Tacitus generatim *Celebritatis & Antiquitatis* titulis, multa rerum diversitate ac varietate membratim distinguendis, annotavit. Sed manebimus in iis, quæ Historia voluit conspectiora esse; vel in *cognitione*, vel in *conversatione* tantum Herois: ad cuius exemplum aliqua deinde non inutiliter forte, in gratiam Peregrinatorum illustrium, adijci poterunt.

XXXII. Quando igitur Germanicus rebus Aegyptiorum noscendis, *Sacerdotum opera usus* memoratur, statim illud *αποδιδόναι ἀπλάνα, Disce à peritis*, nobis in mentem venit. Verissimo equidem Arabum proverbio iactatur *σαφίς ἀπὸ παντὸς διδάσκει*: quod & ipsum peregrinantibus vice legis esse debet. sed à quolibet scilicet, iuxta cuiuslibet captum, ab agricola res rusticas, à nautis ventos, à milite prælia, à negotiatore mercaturam, discendum est. ne dicam, facundum & sollertem peregrinatorem, dum nullum genus hominum aut colloquiorum, quatenus licet, negligit, etiam ex fortuito, ex temerario errantium sermone haud parum proficere. Interim, querendi inprimis sunt, qui scientia rerum & experientia, & ætate præstantes

stantes, suæ quisque patriæ res differere queant. *Ægyptiorum sacerdotes, ut Ædapus & Orontæus reges ægypti viros sapientes & sideralis scientiæ peritos, Regumque conuictu assuetos, Strabo & Herodotus* lib. 17. (quicquid multum suæ historiæ debere fateatur) describunt. Et lib. 2. quanquam *Strabo*, histemporibus, antiquæ eruditionis laudem valde imminutam notet, nonnullos tamen eximios subinde repositos, nolim negare. atque hinc fortassis in ipso Germanici exemplo, non obscuro *ex senioribus Sacerdotum* delectu, unus interpret assumitur. *Homeri* sapientia huc spectat, quando *Vlyssi* suo, ad exploranda loca peregrina, & cognoscendas res gentium digredienti, vel *Mercurium*, vel sapientem virum, comitem, monitorem, magistrum, interpretem occurrere facit. *vide Philostr. Heronica.*

XXXIII, Monuit me *Herodoti* exemplum, in Peregrinatione sua ad scribendam historiam varia ab idoneis hominibus subsidia conquirentis: ut de recentiore *Thuani* studio cogitem. Nam & ille, non tantum, *plura se in literis hominum* *Commēt. de Vir. l. 1.* *litterarum & amicorum consuetudine, quam proprio labore profecisse*, ingenue non semel testatur: sed etiam ad opus historicum, cum vndiquaque materiam compararet, *per peregrinationes in adolescentia, virorum illustrium tota Europa aut per literas aut coram contraxisse familiaritatem, Gallorum imprimis, qui res magnas sub regibus gesserunt*, commemorat. In quo genere conuictionis magna prudentia & cautione vtendum est. sunt enim magnis quoque viris sui nati, suæ artes. alius studio partium, alius odio nationis, nonnulli certo ingenii proposito, aduentoribus nec patere nec intelligi volunt: si præsertim desit artificium incantandi, ut sic dicam, penetrabilia carmina, quibus è latebris extrahantur animorum secreta. Inuenies etiam aliquando *Cardanum* aliquem senem, qui dicat, *quid mihi cum hominibus? In breui utique vita parum superest adnugas: quam enim partem dedero illis? contemplationis? iniustus sim* *Cardan. de vit. propr. cap. 53.*

D

O'im-

*& impius. Scribendi? stultus. Vt redeam ad labores quos
 terfugere poteram? otii parricida mei: ut & si exercitatione
 mni, domesticorum negotiorum. Deinde cum quibus? am
 frustra: operam enim meam desiderabunt, non colloquia
 quorum? peritus? illi plus multo forsitan existimabunt se scire, quam
 ego. & si sciant, consentio erit de genere, si velim discere. quom
 sum? si docere, erit impudentia & prodigalitas, sua effundere, &
 nil nisi odium queras. An etiam uni soli, an multis simul? &
 multis, quando finis? si uni, an tibi is Deus erit? mouebis etiam
 inuidiam, ut rursus in pelagus cogaris descendere turbulentum
 loquentur etiam plures simul, & clam te irridebunt: multis ocu
 sionibus te expones nullo lucro.*

XXXIV. Ab his ergo, qui omnes excludunt, nullum
 fuerit periculum: maius ab illis, qui omnes admittunt, imo
 arripiunt; ut *δουράς ἀνίσταται* speciosasque de variis rebus fau
 las longe lateque propagent, & peregrinantium aures, multis
 loquacitate, modo inepta sedulitate, modo famigatione
 fescinent. Qui enim semper hoc agunt, ut aliud aut nihil aliud
 alios doceant, vanitati suæ tandem decoram speciem, ac vultu
 sanioris habitus colorem appingunt. Qui his nugis & nugis
 ribus vacare sustinent, illis non erat peregre eundum, ut
 ptuosius tempori illuderent; atque interea ignorarent virtutem
 illustribus meritis non magis ad ornatum sæculi, quam polli
 tiore conuictu ad commoda aduentum factos: quorum col
 loquia, notitiæ, amicitia, præcipuo peregrinationis labore im
 pendioque emi debuerant. Hæc enim vera Peregrinatoris
 schola est: eximiorum in vnaquaque gente hominum, modo
 experientia & usu, modo doctrina, crudiri; huius comitatu
 ueri, illius familiaritate æstimari: præsentis profectus rationes,
 cum futuris utilitatibus, felicitate sapiendi connectere. Quid
 homini Reipublicæ gerendæ nato factoque ad laudem infa
 gnus, ad agendas res efficacius, quam electis virorum idoneo
 rum

rum notitiis, quas Latinitatem insuper habentes *corresponden-*
tias vocant, vndique subsidia, nec cognitionis modo, sed ne-
 gotiorum, comparata & promta habere? Atqui Peregrinationis
 istelabor erat, ista prouisio: absentium indultrix vix vni-
 quam ad votum successura. An hoc facile est, inquis? Næ fa-
 cile; sed intelligentibus, sed bene moratis, & de proposito me-
 lioris fructu semper cogitantibus. Itali illius acerbum sed verum
 est verbum, quando nonnemi de Italorum minus familiari
 conuictu conquerenti, *At vos Peregrinatores*, respondit, *cuius*
hominis consuetudine in Italia vti soletis, praterquam cauponum,
mercatorum, lenonum? Dictum sapienti sat est.

XXXV. Inter alias Peregrinationis curas, Germanicus
 (vt ad hunc redeamus) etiam *Colophona appulit*, vt *Clarissus Apolli-*
nis oraculo vteretur; quod describit *Tacitus*. cui *Strabo* adden-
 dus est. *Religio* poterat videri, quod celebratum oraculi se-
 dem adire ac venerari voluit; neque dubitandum est, quin
 hac in re suum in Deos & Sacra studium vel pascere vel erudire
 concupiuerit. Quomodo enim, qui omnis argumenti hu-
 mani scenam sibi perlustrandam destinauerat, ab illa cognitio-
 ne abstinendum iudicaret, quæ tantum famæ, auctoritatisque
 nullibi non obtineret? Quod si etiam credidit oraculo, idque
 magni æstimauit, non iam Religionem in eo, sed *curiosam su-*
perstitionem agnouerim; tanto Heroë indignam. Certe, vt
 exitium ipsi prædiccretur, nullo opuserat Apolline; nemo e-
 nim id melius, quam ipse sibi vaticinari poterat: non ignarus
 quæ Patriui mens, quæ artes, qui in scelus stimuli. Iam quid
 est, quod *per ambages* & inclinatura quo ducerentur verba Cla-
 rius ille Deus respondet? suspecta cuius non stulte cogitanti
 poterat videri ista obscuritas. Nisi tamen *mos oraculorum* (de
 quo Historicus) hic quoque dictat, reuerentius esse credere,
 quam disputare. At vero illum ipsum morem, fraudis no-
 mine suspectum non paucis fuisse, & esse debuisse, non pote-

rat Germanicus ignorare, vel ex iis, quæ *Cicero* circa diu-
tiones disquisiuit. Nihil dicam de versibus, forte, si extar-
inconcinno satis & absurdo habitu, deridiculo futuris: Ne
de exemplis magnorum virorum, qui iam olim artes & im-
sturas eiusmodi & deprehenderant, & contempserant: ne
de cacodemonum præstigiis, quos illam Sacerdotum igno-
tiam facile potuisse supplere, Germanicus haud nesciuit. qu-
quam, vt huc deueniatur, quid opus erat? cum nihil præ-
ctum sit, quod ex fama & multa veri similitudine non fuisse
cile coniectare. ambiguum autem eiusmodi carminum
varios vsus copiosa supellex rudibus illis Sacerdotibus, cum
mnem miraculi suspicionem, præsto esse poterat.

XXXVI. Videamus, quid hodie Peregrinatoribus
stris, *circa religionem*, in more sit positum. Quam negli-
ter instructi plerique peregre profiscantur, ante dequæ-
mus. Eius rei memores decebat utique secum habitare, &
altum sapere. At illi, faciles & incautas omnibus aures
bent: speciosasque de religione fabulas, quia refutare
gnorantiam nequeunt, pro oraculis habent. Quo fit, vt
modo de vna religionis formula in aliam secure transeant
sed inter religionem veram & nullam sæpe id tantum tem-
ris intersit, quo peregrinus aer hauritur. Ponam vnum
cimen, ex quo cetera pronum est intelligere. Prima & vni-
mnis religionis regula est, verbi diuini auctoritas: quam ne-
sanus detrectare potest, quotiens credendorum singula
apertisque verbis animaduertit exhiberi. Interrogato ergo
licui, *de resurrectione carnis*, postquam clarissima ex vtrius-
Foederis tabulis testimonia attulerit, sophista occentabit
non illa verba in V. T. quibus tu resurrectionem ex mor-
clarissime putas signari, satis apte de liberatione aliqua ex
mnis, captiuitate, aliisque malis poterunt capi? Atque ita
ceteris semper, nec sine colore aliquo, illa nœnia audietur

quid me cogit hoc potius, quam illo sensu scripturam exaudire? quidni ita liceat capere? Stupui non semel, ad impetum tam futilem, inexpugnabili munimento se euolutos fateri homines, qui nolebant videri futiles. Nihil dicam, de prohibita cuiusmodi arbitraria scripturarum sacrarum interpretatione. Si vilius interpretationis ratio, ex naturali modo intellectus humani, tibi cognita esset, eadem opera scires, vim ac indolem dictorum non deferendam esse citra necessitatem; quæque illa necessitas esset, non ignorares: adeoque nullone negotio sperneres ineruditam istam naniam; quæ si valere debeat, nullus in vilo diuinæ humanæque scripturæ genere certus remaneret sensus. Quod si autem, prima ista omnis intelligentiæ rudimenta neglexisti; meminisse debebas, illud antiquum: ne Sutor ultra crepidam. Quid? tunc omni doctrina solidiore vacuus & Theologiæ rudis, hominum eruditorum & callidorum strophas, & *οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν*, ineptissimo illo iudicandi genere excipies: vera puto, quia nihil inuenio quod contradicam? Pro quo, res ipsa te hortabatur, vt ratiocinaretis: Ego, quia ingenium, illa commentatione, illis artibus, quibus à falso verum discernitur, & controuersia diiudicantur, non exercui; temerarium facinus putare debeo, si mihi arrogarem iudicium de causâ religionis & Theologorum disputationibus: quippe qui sciam, & manibus cotidie palpare quædam, falsissima & absurdissima quædam refutari à me plane non posse. Vnde nil mirum, si & verissima nequæam defendere. Cur ergo aures animumque accommodarem curiosis & subtilibus, de sapientia Dei, de potentia Dei, quæstionibus (nam & hi solemnes Peregrinatoribus ineruditis scopuli obiciuntur) cum in rebus quotidianis & vulgaribus non raro hæream? De Historia autem Ecclesiastica, quæ mihi affertur, qualia sint, iuxta cum ignarissimis scio; qui nunquam vultum illud pelagus ingressus sim, ac ne à portu quidem aspexerim.

XXXVII. Si hac cautione Peregrinatores virentur, fu-

D 3

turum

turum erat, vt de pleniorē Christianæ veritatis disciplina sibi
 potius deinceps cogitandum, quam ad corruptam religio-
 nem, desultoria leuitate festinandum putarent. Quan-
 tum autem ad statum religionis in vnaquaque gente penitus
 noscendum attinet, non video, quemadmodum illa cura, nisi
 erudito eximie & pie prudenti Peregrinatori, delegari possit.
 Sumat, qui iudicium in eo argumenti generi cupit exercere,
Honorii Reggii, de statu Religionis in Anglia commentarium; &
 meditetur: quomodo optasset ipse in singulis partibus, descri-
 ptionem institui; quid putasset hic illic amplius requiren-
 dum; Vnde cognitionis exactioris momenta crui, quo con-
 textu, in suos necti articulos potuerint. Sed hæc altioris in-
 daginis sunt. Nobis propositum erat, Peregrinatores, ne
 quid temere, præcipitanter, aut per assentationem, in religio-
 nis negotio, cuius teneberrima est tractatio, admitterent, obte-
 stari. De omni enim, cum diuersæ religioni addictis, religio-
 sis ac ciuilibus hominibus, conuictu, destinatus dissertationi
 modus non patitur, vt agamus.

XXXVIII. Sicut nec de *Curiosis artibus*, quas nonnulli
 Peregrinatores vt oracula sibi expetunt, sermonem ordiri li-
 cet. Non esset alias difficile ostendere, pleraque *nugis & im-
 posturis* abundare, quæ sub tali titulo hodie inuoluuntur: fru-
 straque ab illis tractari, qui nec eruditione, nec sollertia ad di-
 scernendas naturæ vires, ad æstimanda subtilis ingenii inuenta
 sunt instructi: temporī denique, melioribus vitæque vtiliori-
 bus disciplinis destinato iniuriam fieri, attendendo illis rebus,
 quæ plurimos, modo sub arcanæ scientiæ & secretioris philo-
 sophiæ, modo sub naturalis magiæ imagine, ad verissimas su-
 perstitutiones & curiosæ impietatis sacra imbuunt. Potuisset
 ab Astrologia initium facere: quam, donec Theologi
 scripturis, philosophi rationibus oppugnantur, semper occa-
 sionem suspicandi sibi relictam causati sunt aliqui, quasi non
 satis

faris illi mysteria mathematicarum scientiarum intelligerent. At postquam inter Principes doctissimorum Mathematicorum suspiciendus, *Petrus Gassendus*, omnes Astrologiæ apotelesmaticæ hypotheses, singulasque artificii curiose structi partes, in propria domo, ut sic dicam, domesticisq; viribus, vanitatis conuicit ac funditus delcuit: non video, cur repertis frugibus, glande pasci velint, quicumque probatum dare nequeunt, glandes frugibus meliores esse. nisi enim id propediem fiat, exequias ire tempus est *stulta illi filia, quæ suo apud magnates quæstu sapientem matrem* (ex *Keppleri* dicto) *alere consueverat*. Huic ergo curiosarum artium principi extinctæ, haud grauatim ceteræ mataotechniæ, si insinuat ratio ferret, funis apparare, consueperentur.

XXXIX. Sed vocat nos ad meliora Germanicus, *The- Tac. 2. A-*
barum Aegyptiacarum memoriis intentus. apud quarum vesti- 60. 3.
gia manebant structis molibus literæ Aegyptiæ, priorem opulentiam
complexæ. Moles illas, *Obeliscos* vocat *Strabo*, in quibus fue-
 rint ἀρχαῖα καὶ συνήθη τῶν πολλῶν τῶν ἐν πάλαι βασιλείᾳ καὶ τῶν ἐπεχρίτων, *inscri-* lib. 17.
priones quibus Regum priorum opes viresque ostenderentur. An-
 tiquissimum memoriæ genus *columnæ* & obelisci. *Sethi* co-
 lumnas *Iosephus* memorat: *Iouis Triphylii auream columnam,*
in qua Iesus uisus descripsit, ut monumenta essent posteris rerum
suarum, ex *Euhemero Lactantius* refert. *Aegyptii* autem
 cumptius tribuit *Iosephus* ἀρχαιοτάτην καὶ μακροτάτην καὶ μακρὰν τῶν πα-
 ρέδωτον *antiquissimam & durabilem ad posterum traditam memo-*
riam. quam luculentius commendat in hæc verba: καὶ πολλὴν ἐ-
 ποίησαν το σελήνην τὸ μνηστὴρ ἀμνησθῆναι τὰ παρ' αὐτοῖς πεπραγμένα. ὅτι ἐν
 ἀμνηστῆρας ἀναρχαῖας ὑπὸ τῶν σωμάτων αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν
Maximopere dede-
runt operam, ne quid rerum suarum indictum pratermitteretur,
sed publica scriptura à sapientissimis semper hominibus, memorie
consecraretur. Quales autem *literæ Aegyptiæ,* de quibus *Histo-*
ricus mentionem facit? Haud dubie intelliguntur notæ illæ
 hiero-

in Phil. E-
pic. rom. 1.

ἀρχαῖα. 1.
3.
Inst. 1. 11.

contra A-
pion. 1.

hieroglyphica, quas Apuleius & Ammianus Marcellinus vocant ignominabiles. Clarius ad nostrum locum Plinius: etenim sculptura illa effigiesq, quas videmus, Aegyptia sunt literae. loquitur autem de obeliscis Aegyptiis, ac nominatim Thebaicis; imo de illo ipso Obelisco Ramfis (s. Ramis) Regis, cuius tempora & opes Tacitus inscriptas & Germanico expositas refert. Specimen aliquod talium litterarum habemus in vetustissima *Tabula Aeneas seu Mensa Isiaca*, quam anno superioris saeculi 17 ex Torquati Bembi Museo Aeneas Vicus Parmensis, viriculo feliciter affecutus omnia, expressit ediditque; Laurentius autem Pignori tandem erudite peculiari libello explicauit.

XL. Ipsam scripturam literis Aegyptiis consignatam ita exponit Tacitus: *Habitaſſe Thebis quondam ſeptingenta millia a-
tate militari: atque eo cum exercitu regem Rhamsen Libya, Aethio-
pia, Mediſque & Perſis, & Baſtriano ac Scythia potitum; quasque
terras Suri, Armeniig, & contigui Cappadoces colunt, inde Biſhy-
num, hinc Lycium ad mare imperio tenuiſſe. legebantur & indi-
cta gentibus tributa, pondus argenti & auri, numerus armorum e-
quorumque, & dona templis ebur, atq, odores, quasque copias fru-
menti & omnium uſenſilium quaque natio penderet: haud mi-
nus magnifica, quum nunc vi Parthorum, aut potentia Romana
inbentur.* Quibus verbis accurata exhibetur Thebarum no-
titia; & qualis obſeruandi ſtudio deditis exempli loco eſſe
queat, cum de ſtatu ſeu deſcriptione Reipublicæ quaeritur.
Rhamsē, qui hic ponitur, regnante, illum captum eſſe, Plinius
auctor eſt. Si iſ eſt Rhampſinitus, de quo in *Euterpe Herodo-
tus*, tempus non diſconuenit. Sub Proteo enim Helenam in
Aegyptum veniſſe ferunt: Proteo autem Rhampſinitum ſuc-
ceſſiſſe. Nec alius Regum opulentiſſe memoratur. Cum
hæc legeret Germanicus, non dubitandum eſt, quin de rerum
humanarum inſtabilitate & diuerſis vicibus cogitaerit: qua-
ſi quis verbis *Philonis Iudai* diceret: *Αἰνέσεις πάλιν πολλὰν ἐστὶν ἡγε-
μονίαν*

ἡ γὰρ ἡμετέρα, ἀλλὰ τὴν ἐστὶ δ' ἄλλη. *Aegyptus quondam multas gentes imperio tenuit; nunc ipsa servit.* Neque superfuisset hæc ipsa comparationis instituendæ materies, nisi admiratio operis (obelisci) effecisset, *ut cum Thebas expugnaret Cambyses Rex, ventumque esset incendio ad crepidines obelisci, extingui ignem iubet molis reverentia, qui urbis nullam habuerat, teste Plinio.* *Post-hist. nat.* ea, nioli quoque tam celebratæ fatum venit: *ut iam amplius, 36, 9.* & plenius cum *Philone* potuerit dici: *ἐπιδόξῃ περὶ λαμπρότητι ἐπιμύνηται Ἀθηναῖος, ἀλλ' οὐκ ἀποφασίζῃς ὅτι μεγάλην παρὰ δὲν ἐν αἰετρία.* *Multum sibi quondam amplitudine & maiestate sua placuit Aegyptus, sed felicitas eius tanquam nubes præterit.* Tales enim cogitationes in animo Peregrinatoris, ipsa rerum celebritas excitat; atque nunc præteriti memoriam temporis, nunc mutationum vices, fortetque hominum meditanda subiicit. id quod vel reliqua Germanici exempla ostenderent, cum *sinus Aetiaca victoria* *2. A. 53, 2.* *inclutos, & sacras ab Augusto manubias, castraque Antonii, cum recordatione maiorum suorum adiit, magnamque illic imaginem tristium latorumque reperit;* itemque cum ante id tempus, *1. A. 61.* locum *Varianæ* claudis spectauit: nisi obeliscus Thebaicus nos & 62. adhuc retineret.

XLI. Dum enim *notitiam Reipublicæ accuratius describam* ostentat, Peregrinatores de præcipuo sui studii argumento admonere potest. In Prudentia ciuili comparanda, hoc est nobile præ ceteris subsidium, si *interiorem Regnorum, aularum, rerum-publicarum cognitionem* tibi proponas animo: non. sane in columnis hoc sic describam, neque illis libellis, quos ante nominauimus, nisi per rudiores lineas & formas non diu tibi constantes, expressam; sed ex ipso negotiorum tractatu, ex tabulariis publicis, ex consiliorum visceribus penitissimoque respectu momentorum status eruendam. *Ciceronis* equidem præcepto *Peregrini & incolæ officium est, nihil præter suum negotium agere, nihil de alio inquirere, minimeque in aliena esse reipublica curiosum.* Certe si rebus alienis importuno arbitratu se Peregrinator

grinator ingerat, dedecori se exponet & periculo. quod ne tum quidem virabitur, si innoxiam curiositatem, neque alienis tractandis, sed ad sua olim tractanda noscendis intentam, tempore locoque minus idoneo exerceas. Non patebunt tibi duræ, præsertim peregrinis, Archini fores: nisi quatenus emittunt publicantque ea, quibus statum suum extrinsecus conspici cupiunt. Quanquam non desint plane exempla penetrabilis in hoc genere industria: quæ nunc non sine ratione queunt præteriri. Sed reperiuntur fortasse vique viri, omnem suæ reipublicæ aulae conditionem ingenio vsuque complexi: qui nefas non putabunt, cum Peregrinatore digno & capace, conciliandisq; illustribus amicitiiis per virtutis indolentem apto, sermones de reipublica accuratos & secretiore sapientia plenos cedere. Fict hoc inprimis, si Peregrinator reipublicæ destinatus, generis nobilitatem idoneis, quas dixi, artibus ita conspiciam fecerit, ut qualis in ciuili negotio tractando sit futurus, præuideri quodammodo possit. Tales enim iuuenes animis curisque virilibus, maximus quisque virorum ciuiliū, in varios vsus futuri temporis, familiarius adhibet, mutuaque sibi aut reipublicæ suæ operam, non simplici augurandi sollertia, tacite veluti paciscitur. Nam figura elegantioris stili non vtar, qua præstantes naturas arcano animorum consensu inuicem dicunt conciliari.

XLII. Proximas in hoc studio partes, *publica actorum scriptura* vindicat: quando controuersia & tractationes ad interiora Reipublicæ pertinentes conquiruntur. Hæc enim atque talia, ubi semel in disceptationem iuere, non possunt agitari, quin mysteria status, ut ita dicam, introspeciantur, & sacra ciuitatis commoucantur. Verum, in conquirendis potioribus & rarioribus eiusmodi monumentis, non minimum laboris & sollertiæ requiritur. Pertinent huc etiam *Magnorum Legatorum commentarii*; vel ideo legendi, ut nobilibus exemplis discatur, quantum reconditæ obseruationis habeat notitia reipublicæ

publicæ alicuius; ad cuius intimas scilicet rationes Legati curæ conformantur. Testentur de hac disciplina, illustria opera, *Legationum Philippi Canani, Literarum Arnoldi Offati*; & in arctiore scriptura *Caroli Paschalii Legatio Rhætica*; quæque ad hanc formam alia componuntur. Quod si in diuerſam partem, exemplum quæritur, prorsus singularis est casus viri illustrissimi *Pauli Foxii Gallici ad Pontificem R. superiore seculo Legati*: cui magno scilicet & Regii & proprii nominis detrimento stetit, quod ab animaduertendo aulæ Pontificiæ ingenio, iis rebus nixæ, quibus alii status intereunt, hominum calidiorum artibus passus est se abduci. Commemorat notabiliter *Thuanus*, arcantioris particeps in *commentariis de vita sua*. lib. 1.

XLIII. Atque his labyrinthis quem Theſeum, quæ Ariadna satis expediet? Amat aula multis inuolucris tegi, coloresque subinde mutat; suo ingenio dicam an artificio? Quod sicut varie ludis, & distrahit contuentium aciem: ita non minus ample pater Fortunæ ludentis mobilitas, quæ ex non opinato, modo aperte, modo oblique occulteque nouum aulæ vultum fingit. Non enim dixerim, illum notitiam aulæ alicuius adeptam, qui talia cognouit, quæ in formulam aut regulam ire possunt. Placuit sane, atque, post *Albericum Gentilem* & *Carolum Paschaliū*, studiosius erudire Legatum visus est *Fredericus de Marselaer*; quod inter alia, *habitum Aulae Casareae, Hispanicae, Gallicae, Anglicae, Polonicae, Pontificiae, Ottomannicae* stilo signare voluit. Sunt ista eiusmodi, vt ignorari non debeant. Sed Peregrinatori meo, facile talem plerarumque aularum cognitionem promiserim. Interiorem autem, tamque sæpe commutabilem, & ad momenta politici tractatus propius valentem notitiam, altioris in explorando indaginis, in æstimando, iudicii esse, nemo abnuerit eorum, qui capere possunt, quod dicitur. Pauci interim sunt, pauci, qui
*clara sua possunt prapandere lumina menti,
 res quibus occultas penitus conspiciere possint.*

Neque est, quod à nobis postuletur, vt in multa caligine positam hanc argumenti partem, orationis lumine illustremus. totius enim operis res esset, non compendiariæ annotationis, quam exorſi sumus..

- XLIV. Igitur nec ceteris Aegyptiis miraculis, quibus
2. A. 61. Germanicus animum intendit, immoramur. In quibus *Pyramides*; non magis mole operis, quam *pecunia regum otiosa*
- Hist. nat. 36, 12.. *ac stulta ostentatione nobiles*, si *Plinii* iudicium sequimur: *tum receptacula Nili, fossæque lacus*, de quibus plerique, qui Aegyptum descripserunt: vt &, de *Memnonis saxæ effigie, vocalem sonum reddente*, cuius historiam tot fabulæ obducunt.. Notarunt pleraque diligenter *Schoëtus ad Ortelium de expeditione Alexandri*, & *Raderus ad Curtium*.. *Philostrato* ibi memorato, addendæ sunt inprimis etiam *Callistrati* *ἐπεὶ τοῦ Μνημονος ἀντιγραφῆς*, siue *expositiones, titulo, in statuam Memnonis*.. Fuisse autem Memnoniam statuam, non mechanico aliquo artificio ad sonum edendum fabricatam, sed *magice consecratam*, *Vetus ad 15. Sat.* *Iuuenalis Scholiastes* monet; & exemplis illustrat *Cl. Salmasius in notis ad Vopiscum Aurelianum*. De cetero, iam ante innuere volumus; *Antiquitatum variarum cognitionem* eo prosequendam studio, quod historiæ temporum, inuentis artificum, interpretationi propositorum politicorum in quauis republica, lucem queat inferre. Sicut nec ipsa naturæ opera tam otiose contemplabitur Peregrinator noster, sicut vulgo moris est, Ecce tibi è Gallia *Franciscum Candalam*, rara & laudabili industria, dum apud Bearnenses aquas superiori sæculo moratur, stimulatun; ad conscendendum variamachinarum & instrumentorum ope Pyrenæorum montium, qua altissimi sunt, cacumen: vt dioptræ subsidio rationem altitudinis iniret, omnibusque de ea re cogitandi, nouaque experimenta cum veterum de altitudine montium sententia conferendi, occasionem suppeditaret; sicut *Thuanus* suauissime describit.. Ita, si ad Aegyptum respicimus, de natura Nili, de animalibus

Com. de
ut lib. 2.

atilibus & similibus rebus, quicunque illuc adire, nouimus disquisiisse.

XLV. An inter peregrinandum aliquis etiam esse *studii* potest locus? Equidem studiorum nomine, omnem quæcunque Peregrinatoris cognitionem laudare. Sed nunc illo loquendi genere non utimur, cum interrogamus, *an studiis quoque vacare possit Peregrinator?* Plerique magno concentu negabunt: cum quibus nihil attinet disputare. Ponam tamen aliqua exempla, quæ singulari temporis redimendi & dispensandi peritia, id est, virtute Peregrinatoribus vniueꝛsa apta præcellunt. De Paulo Foxioita *Thuanus*: *ex quo Parisiensi Senatu excessit, & Legationibus operam suam addixit, sic vitam instituerat, ut peractis negotiis, quæ summa cura & diligentia administrabat, nullam sibi horam perire sineret, quam seriis studiis non impenderet*: videri digna sunt, quæ sequuntur de anagnostis, in Aristotele & Cicerone, tum de modo tractandi eos libros. De Francisco autem Cardinali Turnonio *idem Historicus* memorat: *duxisse eum in Italia & peregrinationibus comites, homines literis præstantes, & tanta cura fouisse, ut Arnoldus Ferrerius, qui in eius familia, diu ex numero eo fuerat, dicere soleret, nunquam se domi tam placide & assidue studuisse, quam dum Turnonium sequeretur. sic enim illi in comitatu aulico usum fuisse, ut simulatque ex equo descendisset, conclauē philologis suis destinatam ante omnia adiret, & inspiceret, an capsæ librorum, quæ peculiaribus multis portabantur, & ne mora fieret, cum iis, qui lectum & suppellectilem chartaceam suam portabant, pariter incedebant, aduēctæ essent: quibus aduēctis & mensis cum sedilibus apposis ad studium illos hortari, ipsum vero ad regem, cui in summa rerum imperii seruiebat, pergere solitum fuisse; ad prandium vero cum mensa eius cunctis extraneis magnifice pateret, cœnam ad paucos & familiares contraxisse, cui philologos suos adhibebat. Beatiorum & illorum exempla, scio me ponere: quorum mensuram paucis*

Commēt.
de vit. 1.

de vit. l. 2.

æque Peregrinatoribus respondendum arbitror: *Velitne, quia-
liquid memoratudignum instudiis profecit, per aliquot peregrina-
tionis annos, eorum tractatu, non sine certo decrementi, ac defectus
damno, abstinere? Fieri ne possit, ut e.g. facultas Latine scriben-
di semel comparata, sitantum intervallum interiiciatur, quo à le-
ctione polittori & scriptione cessaueris, nonintereat? Quam in
rem, ut hoc obiter addamus, vtile fuerit, Philippi Sidneii stu-
dium imitari, qui Hubertum Languetum delegerat, cuius lite-
ras subinde prouocaret & repensaret, ut collatis vtrinque re-
rumseitu dignarum obseruationibus, nobile scribendi com-
mercium aleretur. Quid porro, ipsa peregrinatio ex se legen-
dum cottidie accommendandum Peregrinatori, qui vilius bo-
ni propositi se memorem præbet, obiiciat, ex iis quæ dicta
sunt, satis intelligitur.*

- XLVI. Tempus est, ut videamus, qua *consuetudine* vsus
sit Germanicus, quo *rerum modo conuersationem & conuictio-
nem* suam cum aliis, vbique temperauerit: Ex iis enim, quæ hi-
storia suggerit, cetera colligas licet. Cicero totam cum aliis
viuendi dexteritatem *Decori* appellatione complecti so-
let. Licet enim in omnigenere virtutis id spectari velit, ma-
ximam tamen eius vim in hac parte inesse statuit, quæ in con-
suetudine vitæ & vsu conuictuque mutuo versatur. qua-
tenus scilicet, ut ipse loquitur, *mouet approbationem eorum, qui-
buscum vinitur, ordine & constantia & moderatione dictorum o-
mnium atque factorum.* Tacitus, in Germanico ad certos
titulos retulit, summamque huius ludis præsertim no-
tabili charactere signauit in hunc modum: *Magna illi comitas
in socios, mansuetudo in hostes, visuque & auditu iuxta venerabi-
lis, cum magnitudinem & grauitatem summa fortuna retineret,
inuidiam & arrogantiam effugerat.* Huic elogio exempla è Pe-
regri natione subiici debent: quando legatis Parthorum, *de so-
cietate Romanorum Parthorumque magnifice; de aduentu regis &
cultu sui, cum decore ac modestia respondit;* quando *sæderi sociæ
& ve-*

& vetusta Athenarum urbis dedit, ut uno lictore vteretur: quando apud Ægyptios, multa in vulgus grata usurpauit, sine milue incedere, pedibus in teſtis, & paricum Græcis amictum, P. Scipionis emulatione, quem eadem factitauisse apud Siciliam, quamuis flagrantē adhuc Pœnorum bello (ex Lirio præcipue 29, 19.) constat: quando Regis Nabatæorum cornuio comiter interfuit. Multæ commentationis materies in exemplo est: siue prudentiæ in conuersatione regulam, siue ciuiles morum notas, siue virtutis perite dispensatæ formam habitumque spectemus. Mixta quoque grauitati decore comitas, ciuilitas, popularitas, non anguste patent, si exequi instituas artificii quodam naturalis congruentiæ genio instructi seriem. Principis autem dignitas, inter hospitii familiaritatem, inter remissiones & curarum laxamenta, in ipsa, ut ita dicam, turba, & vulgi strepitu, salua semper ac incorrupta; sublimi splendore eminet.

XLVII. Quando tamen subsistere ad singula non licet, id saltem honori illustris argumenti dabimus, ut Peregrinatoris animum quodam stimulo ad virtutis expeditam eruditamque familiaritatem incitare videamur voluisse. Primum tibi in mores Peregrinatore dignos auspiciū erit, recte de moribus hominum iudicare: ne te fallat vitium speciei virtutis & umbra; ne statim omnia admireris, & quicquid peregrinum est, temere domesticis præferas. Catonis vocem, experientia quondam oraculum fecit: satis esse ingenia Græcorum inspicere, non perdisce. Germanis, Gallia est, quod Romanis Græcia; quæ plus mali vanique moris, quam probæ doctrinæ in Italiam inuexit. Solent, qui hodie moribus componendis Peregrinatorum studia attemptant, Galliam primo loco nominare; ut agilitas illa & mobilitas, usque ad ineptias prompta, deinde Italica grauitate emendetur, & ad modum decentis mixturæ redigatur. Atque hoc plerumque est, quod ex peregrinatione domum refertur; exterior quædam morum elegantia. si modo & illa, degeneri specie non vitiatur. At certe peregrina nequitia,

2.A. 59.2.

2.A. 57.6.

Plin. hist.
nat. 29.2.

nequitia, turpitudine; vanitas abunde condiscitur, cunctisque peregre redeuntium sarcinis sollenne complementum infulcitur: ridentibus false quos incaute admiramur. Abi ad Italos, & eorum ingenia perdisce: pulcro ex illa schola testimonio dimittendus, ut *Germanum Italico genio imbutum, malum sub humana forma demonem*, noto in vulgus dictorio celebrent.

XLVIII. Perit nimirum, quicquid studii in moribus ponitur, nisi erudita pietate gubernetur, Ipsa quoque exterior elegantia, nihil sani coloris habet, nisi interiore animi consilio, tamquam luce illuminetur. Iam illa, quam in Germanico prædicauimus, humanitas, illa comitas, quid laudis habere potest, si fortuitæ consuetudini tantum datur, si alieni exempli impetu rapitur, varietate fluctuat, fucō inficitur? Ne fallaris, ò bone; plerique id agunt, ut vultum potius quam animum componant; ut in verbo potius, & imagine, quam in bene constitutis laudati moris rationibus, omnem ciuilem consuetudinis famam reponant. Plena histrionali studio cuncta reperies: neque spectare modo, sed actitare fabulas necessum erit. Hic vero, ut sobrium te, ut vigilem præbeas, operam dabis. Quotiens cogeris vestem induere, affectum sumere aut ponere, personam sustinere aut mutare, ex ingenio loci ac temporum; totiens animum serua tuum & vnum. qui tibi interim mauult, quam ostentari. itaque sermoni, ut seruo imperabit, haud sane indulgenter. Laudare facilius est & magis innoxium, quando id agitur ut semper subesse ratio videatur, reprehendere, nunquam foris tutum. Colloquium non verborum profluentia, sed opportunitas sensuum moderetur, suauitas morum commendet; procul pugnaci strepitu, aut contentione vel minima suspitione. Amare peregre, semper stultitia, sæpe etiam miseria est. Siquis Peregrinatori meo dicat illud quod valde nonnullis placuit; *vitia non prodesse nisi ut venena, quibus aduersus ipsamet vitia utendum sit pro antidotis*: meminisse cum velim, incuriosos & subtiliores virtutis

utis artes non edoctos ita loqui; cum nulli non vitio paratum certius ex honesto remedium habeatur. Cum vitandi sint, quicumque notabili morum deformitate turpantur, scelerasti, inuidi, stulti, loquaces, iracundi, superbi; non est maius tamen quam ab irrisoribus periculum.

XLIX. Hieronymus Cardanus filiis suis notas fugiendorum hominum ita designauit: Longobardo rubro, Hebræo libello trusco lusco, Veneto claudo, Hispano longo & procero, muliere praeciliari barbata, viro crispo, Graeco vili confidere nolite. Item: Caecilii. Aetate à blasphemis, variis, strabis, valgus, compernibus, meretricibus, & nimium blandis hominibus sunt enim proditores aut auari, aut irrisores. Caueat illum qui verbo suo vel alieno subridet, deceptor enim est. Ego oculistantum non tribuerim: quibus, ut exploratoribus; animo autem iudice, utendum est. Explorandi officio tum recte fungentur oculi, si non tam lineamenta corporum, & habitum naturae fortunae, quam indicia animorum, in vultus, in gestus, in ipsas simulationes atque dissimulationes nunquam non erumpentia, sciant denotare. Si me Peregrinator interroget, quid primum, quid secundum, quid tertium in conuictu & conuersatione hominum poni debeat; non absurde forsitan ad singula, *notitiam animorum* nominarem. Sed hoc addendum est, quod pauci cogitant: alienos mores animosque nemo bene noscet, qui suae mentis notitiam parum accurate tractauerit. Et quis, inquires, nescit se ipsum? imo vero, paucissimi sciunt se ipsos. Hinc est, quod plerique peregrinantium, non tam à domo & patria, quam à se ipsi peregrinantur. Sera huius rei agnitio; crebrior tamen, quam confessio. Rarus candor, errores peregrinationis suae, quam praecipuum auctoritatis instrumentum fere habent, eliminare; quod tempestiue & in loco fecit Methodi Apodemice scriptor.

Theod.

Zyng.

Quod si gravior tibi opus est magistro, qui te doctrinae vitae, aulicque moris consuetudo

tudo prætendat simulacri, admittat lenocinii, comminiscatur artificii, siue potius quantum illa fecna compositæ structa, speciose adornata distet à veris & solidis vitæ agendæ artibus; illustrem virum, multaque experientia senem laudabo *Guilielmum Rudauum*; cuius memorabili commentario *de transitu Hellenismi ad Christianismum*, signanter hæc philosophia inferitur. Multa sunt in eo genere, quæ splendorem, decus, pretium autem nullum habent, nisi interior illa & sanctior vis moderatrix adsit, quam propius à cælo suspendit Deus, quotiens ciuium moribus ciuitatis felicitas disponitur. Sicut interim nullam gentem sine exceptione vel laudaueris vel vituperaueris (alterum enim assentatoris, alterum Sycophantæ est) ita nullum hominum genus tam communibus notis signari posse putabis, quin diuersa exempla habeat. Biantis illud tamen animo non excidat, de quo *Ausonius*:

lib. 2.

in VII.
Sap.*Bias Prieneus dixit, ei πολλοὶ κακοί.**Quod est Latinum: Plures hominum sunt mali.**Sed imperitos scito, quos dixit malos.*

Ita quidem ille, odium ex interpretatione planiori veritus, mitigat; sed mox ἐν ῥηματι ἔχον, ὡς τὸν εἰρηανὴν ridendo dicere verum non dubitat. audiendus tibi vel maxime, qui peregrinaris, vt ἀρετὴν αἰνῶν seu virtutem malos ferre doctam, pro scuto amplectaris.

LI. Sed quis modus sermonis, si per ambages vitæ peregrinatorem nostrum velimus circumducere? Pauca adiciam, quibus studii apodemici pleraque dirigi consentaneum est. Peregrinatio error est, & vanitas, & quiduis potius, quam liberale studium, nisi per omnia memineris ad ciuilem societatem, quicquid viuatur, & viuendo discitur quæraturque, ita referri, vt ciuis, imo hominis nomine indignus sit, qui eius rationes & proposita vel negligit vel violat. Huius porro societatis rationes, non fingi ad opiniones nationum gentiumque, sed ad summi Rectoris mentem formari oportere; non enim ciuitas

ciuitas tantum inter Christianos quaritur, sed Dei ciuitas; neque felicitas ciuitatis alia in mundo est, præterquam quæ Deum habet auctorem. Quæ sit via ad hanc metam contendendum, quid domico nomine agendum, quid peregre comparandum, inferendumque, brevis regula est, si in conspectu Dei nos peregrinari, nunquam obliuiscamur. Ita enim dabitur opera, ne apud peregrinas Sirenes domi esse, apud patrias deinde Musas peregrinari cupiamus. Magno animo opus habet Peregrinator: non enim alius capax est disciplinæ, de qua loquimur. sed elatio animi & superbia mentitur magnitudinem non præstat: omnemque profectum altiore minuit, aut impedit. Parui prauique proprium est animi, de Peregrinatore proditorem patriæ facere. Tales sunt, qui peregrinas scorias domestico auro præferunt; & sinceritatem patrii moris extraneo fūco corrumpunt; auitas denique virtutes, nouis vndique connectis vitiis obruunt extinguuntque. Nimirum, sicut mercibus probis intactisque destituti, improbas & obsoletas mangonico studio adornant: ita veris Peregrinationis opibus parandis impares, quisquilias & sordes collectas in pretio haberi cupiunt. Sed qui exemplis sæculi se permiserunt totos, surdas ad eiusmodi monita aures habent: errant, non peregrinantur; transeunt vitam, non viuunt. quibus, vt ad se redeant, bonam mentem precamur; & ad ea, quæ vltimo disertationis loco disposuimus, progredimur.

COGNITIONIS *Peregrinando quaesita* FRVCTVS *summatim delineatur.*

LII. Argumentum cognitionis, omnisque eius obseruationis, cui peregrinantes intentos esse iuuat, latissime per omnem vitam, imo per omnem naturæ amplitudinem patet; id quod ostendere *Tabellis*, & *exemplis singularum Vrbium* aggreßus est, quem ante laudauimus, *Zwingerus*. Sed nobis opul-

lentioris methodi videtur designatio, quam curiosi Peregrinatoris ingenio inscribit, illa sciendi cupiditas, nihil inobseruatum dimittere solita; suumque singulis rebus, vel in praesidiis, vel in ornamentis vitae, usum admetiri gnara. Sufficiat, inde pauca quaedam, ad excitandum potius quam condocesacendum Peregrinatorem, delibasse. Nec de *Fructu* omnis cuiusmodi cognitionis prolixè admonendus est, qui meminit, vitae discendum, vitae domi; vitae peregre studendum: vitae, inquam, tum priuatae, tum publicae. Aut, si breuius agendum sit, & ciuilitatis causam, in qua priuata omnia continentur, Peregrinandum esse dicemus. Qui ergo ex Peregrinatione sua instructior scientia; cultior moribus, promptior actu; prudentior usui, ad rem publicam gerendam ornandamque accesserit, is demum illustri Peregrinatoris mensuram iudicabitur impleuisse, fructumque sui laboris exoptatum reportasse: siue *Experientia* elogio is nominetur; siue quibuscumque aliis titulis, ad promptius elegantiusque tractandam ciuilis vitae consuetudinem pertinentibus, insigniatur.

LIII. Quantus in hoc genere laudis Germanicus fuerit, cuius tota fere vita peregrinationum studio fructuque exsplenduit, Historia signate deprædicat: neque dubitare nos sinit, qualem res Romana Principem fuisset habitura: cui hoc ipsum sub tyranno fuit exitio, quod dignissimum imperio visus est omnibus, antequam imperaret. Disputarunt olim, *an aliqua sit ars vitae; an ea doceri possit; an habenti sit utilis?* Quæ sicut apud *Sextum Empiricum* ad scholam magis quam ad vitam accommodata disquisitione agitantur: ita Peregrinatoris nostri exemplum loco responsionis & demonstrationis constitui posse opinamur. Qui literarum causa peregrinantur, eximios doctores audiuisse ac eruditionem insignem reportasse, instar opimi fructus habent: *Euclides Socraticus* currit de nocte ad præceptorem suum; periculumque flagranti studio suo obiectum astu declinat, apud *Gellium*. Tullius Cicero, non

conten-

hypoth.
pyrrh. l. 3.
& aduers.
mathem.
lib. 10.

6, 10.

contentus his doctoribus, quorum ei copia in vrbe contigerat; *Achiam quoque & Asiam peragrat, ut omnem omnium artium varietatem complecteretur*, sicut ipse in *Bruto*, & ex eo *Fabius* refert. Idem *Tullius*, *Quisum* filium *Athenas ad Cratippum* tamquam ad mercaturam bonarum artium proficisci iubet. Cuius generis plurima possent adferri specimina, nisi iam antea hunc locum in aliud tempus placuisset differre. Illud vnum nunc volumus dicere: sicut doctrinae opes cumulare student, qui literarum causa peregrinantur: ita civilis illa peregrinatio & illustribus hominibus apta; de qua hactenus agimus, artem artium; tractanda scilicet vitae publicè priuatimque, grauiter, decore, promte, adeoque ad honestatem & vsum socialis conjunctionis accommodata; sibi propositam habet.

cap. 91.
Dialog. de
orat. c. 30.
3. offic. 2.

LIV. Ab hoc scopo non mirum est excidere illos, qui nec animo moribusque emendati, nec disciplinis idoneis instituti, nec proposito grauiore instigati, temere ad peregrinandum discurrunt; Socraticamque tandem censuram merentur. Nam *Socratem*; querenti cuidam, quod nihil sibi peregrinationes profuissent, respondisse ferunt: Non immerito hoc tibi enenit; tecum enim peregrinaberis. Dixi hoc verbis *Seneca*: qui alibi rem eandem iterum narrat explicatque: *Premittet te eadem causa; quae expulit. quid terrarum inuare novitas potest? quid cognitio urbium aut locorum? in irritum cedit ista iactatio. Quare, quare te fuga ista non adiuvet? tecum fugis. Quid ergo? sapientia; rerum omnium maxima; in itinere colligetur?* Ita quaerit rursus *Seneca*: nos respondebimus; nisi in animum genio ac disciplina meliore præparatum, prudentiam veram non intrare. Addemusque, huius demonstrationis ergo, exemplum *Poncetillius*; qui superiore saeculo ob Peregrinationum variarum famam Carolo IX. Galliarum Regi innotuit; atque consiliis rursarum componendarum adhibitus; prudentiae peregrinationibus quasitæ infelicissimum specimen dedit: quando Regiam imperii Gallici administrationem ad Turcici

ep. 104.
ep. 28.

Thuan.
lib. 57.

dominatus exemplum reformari, iis rationibus suasit, quæ facile ostenderent; neque religionis, neque fidei, viliusque honesti moris curam in animo vagæ calliditati intento, nec iudicandis rerum temporumque momentis assueto, locum unquam habuisse.

LV. Effet sane non alienum ab re proposita, enarrare ac describere; quæ, pro exoptatis fructibus, mala in rem Germanicam Peregrinationes nostratium intulerint: quidque publice hinc, quid priuatim detrimenti ceperimus. Sed, cum omnia cogitamus, maior forte ratio fuerit, domestica infortunia silentio operire. Faxit Deus, ne, quod in terrarum orbe passim accidit, ciues Germani in posterum, post obitas varie peregrinationes, perpetuo in patria sua errore peregrinentur! Potuisset etiam sermo institui, de reportandis redimendisque rerum notabilium omnis generis speciminibus. cum præsertim nemo fere lautioris fortunæ peregrinator non aliquas merces exoticas secum referat, delectu non semper felici. Verum, expleto annotationis & paginarum modo, tandem hic subsistendum est.

COROLLARIA.

I.

An 1. Samuelis 8. v. 11. & seqq. agatur de consuetudine & nudo facto Regum; siue, de facto effectum iuri habente, siue de iure vero? Postremum tuebimur.

II.

Vtrum actio maiestatis, ap. M. Senecam Controu. IV, 25. itemq; V, 33. & 34. melius intendatur, an repellatur? Posterius statuendum videtur.

I.
Perillustri & generosissimo Domino , Domino
FRANCISCO à Wels / Libro Baroni in Eberstein
Salut. plur.

 Quod pauci faciunt generoso stemmate nati,
Id magnæ curæ est, inelyte Baro, tibi.
Delicias etenim quidam sectantur inanes,
At rari studiis inuigilare solent:
Tu colis assidue Musarum dogmata, siue
Frigida nox adsit, siue serena dies.
Per varias vrbes multi sine laude vagantur:
Tu peregrinaris cum ratione bona.
Cernere non vrbes tantum, sed sicut Vlysses
Nosse hominum mores Flos generosæ studeas.
Quod satis ostendunt isthæc tua lemmata, doctis
Quæ iam proponis discutienda Viris.
Felicem stirpem, cui præsto est gemmula talis,
Quæ gaudet stirpem condecorare suam!
Perge bonis aurbus sacrata palatia PHOEBI
Visere, & assidua voluere scripta manu
Doctorum; Magno sic Patri magna parabis
Gaudia: sic Generis nobile Lumen eris.

submissa obseruantia ergo scribebat,

Melchior Sebizius Med. D.
& Prof. h. t. Vniuersit. Rect.

II.
Perillustri & generoso Domino Baroni solenniter, raro
exemplo, Disputanti.

Est illustre decus, Tibi quod generosa propago,
Arque Dynastiarum nobilis ordo dedit.
At maius, quo summus amor virtutis & artis
Exornat nomen condecoratque tuum.
Grator, & vt per Te nunquam non crescere pergar,
Quæ parata est, stirpis gloriæ lausque precor.

Obseruantia ergo scrib.

Iohannes Schmidt, Th. D. Prof. Ord.
& Conuentus Ecclesiæ Præf.

III.

Sic peregrinaris, quo non pia patria solum ;
Sed mala, quæ damnas, sint peregrina tibi.
Ergo animus, *Generose!* titus Germanicus, immo,
Votum quid prohibet dicere? *Victor* erit.

Subm. gratul. scripsit

Ioh. Rebhan. D. Pand. II.
h. r. Decanus

IV.

Perillustri ac generosissimo Domino BARONI

Dn. perclementi

serena omnia apprecatur

Ioh. Conradus Dannhaver D.

Ilustres animas nostra Argentina, tot olim
in cathedra audiuit seu legum solvere nodos,
seu gestas veterum, seu res narrare gerendas,
seu ciues formare bonos, vrbesque polire:
rara hodie illorum seges est, qui talia tentant.
At quem non pigeat latices haurire sacratos
ex israelis vena, didicisse salutis
Cælorumque viam, satuiam discernere flammam
à vera, ac atra, non mente at veste, caterva,
pallia purpureo miscere imbuta colore,
Nullus adhuc visus: Tu primus es, INCLYTE WELSI,
Phœnicio, ô PHOENIX, tibi vellem applaudere versu;
si qua musa metrum sinxisset amana novellum:
Nunc contentus eris, laudum dignissimo textu,
HEROVM PROLES, HEROI carminis AVSV!

V.

Ingenium cæleste tuis velocius annis
Surgit, & ingenux promittunt indolis artes
Fortunæ maioris opus. Nihil ecce relictum est,
Quo virtus animo crescat vel gloria famæ.

Non

Non proprio Illustris Generis contentus honores,
 Et Patres & avos, proavosque habuisse Barones,
 Atque abavos, atavos, Tirauios. facunda placebant.
 Otia, durantes & longa in secula libri;
 Libri, queis clarum nomen virtutibus æques.

Quicquid Socratico manavit ab ordine, quicquid
 Docta Cleanteæ sonuerunt atria turbae,
 Quicquid Roma potens inuenit, quicquid Athenæ;
 Haussisti, & cunctos Clario de fonte liquores.

Sæpius excepi perdoctæ fulmina lingue,
 Et data subtili vinacia verba catenæ:
 Sæpeque congressi sterimus tela aspera contra,
 Contulimusque manus. expertus pectore, quantus
 Assurgas, possisque in nodum cogere voces.

Nunc ipse ascendis Cathedram grauitate serena,
 Et pandis condigna tuis virtutibus ora.
 Crescite virtutes, fecundaque floreat ætas;
 Floreat, & pariter libris fastisque legenda.

*Per illustrem & Generosissimum Dn. Baronem;
 Dominum suum Gratosum submisit huius
 Generatur*

Jacobus Schaller, SS. Th. D. & Phil.
 Praet. Prof.

VL

Ad Generosum Dn. Respondentem, Dn. Compatriam
 suum Gratosum &c.

Germanica Gentis Decus, Splendor Domus
 FRANCISCE Anita, Gaudium Magni Patri;
 Dum disseris Germanico de Cesare,
 GERMANIA Virtutis indolem indicat.

Georgius Obrechtus. D.

